ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԸ· Կ· ՊՕԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 14, 1905 ԹԻՒ 2

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա· Ք· ԿՐԻՆ ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Ա· Ս· ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շնորհակալութիւններ 49· — Գիտական Յառաջդիմութիւն վերջին ցիսուն Տարիներու Մէջ 49· — Քաղցր Լուծը 51· — Նաւիրատուն Աճծաճօք 52· — Արիասիրտ Կոյրեր 52· — Առնետներ Սպանելէ 53· — «Աւետաբեր» Մեր Հոգեւոր Զարթուցիչը 53· — «Աւետաբեր»ի Ցոբելեանը 56· — «Աւետաբեր»ի Ցիսնամեակը 56· — Սեպտ Լուսիսի Յուշահանդէսը 58· — Օննիկ Էֆ· Պերպէրեան 58· — Ե Դաս, Յունվ· 29 59· — Ազդեր 60· — Քաղաքական Լուրեր 61·

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Աւետաբեր»ի յոբելեանին առիթով բարեկամներու կողմէ արտայայտուած բազմաթիւ շնորհաւորութիւններուն համար խորին շնորհակալութիւն կը յայտնենք։ Կը խնդրենք որ մեր այս ընդհանուր յայտարարութիւնը ընդունին ամէնքը փոխան անձնական նամակներու, զորս սիրով անշուշտ պիտի գրէինք իւրաքանչիւրին, եթէ մեր ժամանակը ներէր։ Մասնաւոր պարտականութիւն կը համարինք շնորհակալութիւն յայտնել մայրաքաղաքիս մէջ բնակող երկու բարեկամներու, որոնք իրենց շնորհաւորութիւններուն հետ մէկտեղ գումարներ դրկած են մեզի, որպէս զի քանի մը թերթ դրկենք այնպիսիներու որոնք կը փափաքին թերթս ընդունիլ, բայց կարող չեն բաժանորդագրին վճարել։ Ո՞չ ապաքէն օրինակ մ'է այս, որու կրնան ուրիշներ ալ հետեւիլ։ Շատ կերպեր չկան որոնցմով հնար ըլլայ 30 դահ.ի գումարով աւելի հաճոյք եւ օգուտ ընծայել ուրիշի մը քան լաւ թերթի մը շաբաթական կանոնաւոր այցելութիւնը ապահովելով անոր։

[Խմբ. Աւետ.]

ԳԻՏԱԿԱՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐՋԻՆ ՑԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

(Ց· Ց· Մանկասեան, Մոթլոուն)

Յառաջաբան(*)

Եթէ հնար է գաւաթ մը ջրով պարտուպատշաճ գաղափար մը տալ Քաղաքական Ովկիանոսի խորութեան եւ ընդարձակութեան վրայ, կրնայ կարծուիլ թէ հնար է նաեւ քանի մը յօդուածով լուսաբանել խնդիրը, զոր հրաւիրուած եմ ձեզի ներկայացնել։ Հարիւրաւոր էջերով բազմաթիւ հատորներ գրուած են այս խնդրին ամէն մէկ ճիւղին վրայ։ Սակայն մենք համառօտիւ պիտի յիշենք նախ գիտութեան ընդհանուր յառաջդիմութեան հիմերը, ապա պիտի նկարագրենք անոր զանազան ճիւղերուն զարգացման մասնաւոր առիթները։ Պիտի խօսինք միայն աստղագիտութեան, աշխարհագրութեան, երկրաբանութեան, բնագիտութեան, քիմիաբանութեան եւ կենսաբանութեան վրայ։

(*)Այս յօդուածին կարելի չեղաւ տեղ դնել մեր Յոբելեանի թիւին մէջ, եւ կ'ուզենք խմբագրականի տեղ գործածել։ Խմբ. Աւետ.

Ինչպէս իրենց հարստութեամբ առակի կարգ անցած Րոչիլտի եւ Վանտըրպիլթի նման մարդոց սկզբնական դրամագլուխները փոքրիկ գումարներ էին, նոյնպէս ալ պիտի գտնենք թէ անցեալին ահմանափակ գիտութիւնն եղած է հիմը գիտական այն յառաջդիմութեան, որ վերջին յիսուն տարիներուն մէջ յապուշ կրթեց աշխարհը։ Տնական եւ այլ բազմազան գիւտերը եւ պիտոյքները, զորոնք այսօր կը վայելենք հրճուանքով, ասկէ հարիւր, հարիւր յիսուն եւ ա՛լ աւելի տարիներ առաջ ցանուած սերմերու պտուղներ են հիմնովին։

Արիստոտէլ 2,250 տարի առաջ ըսաւ թէ երկրագունտը կլոր է։ Դար մը ետքը Արիստարքոս բացատրեց թէ աշխարհս կեդրոն չէ, այլ արեւուն չուրջ կը դառնայ։ Սակայն Պտղոմպոս եւ Կալիլէոս դեռ միայն երեք չորս դար առաջ հաստատեցին այս իրողութիւնները գոհացուցիչ կերպով։ Այնուհետեւ կրցաւ աստղագիտութիւնը մեծ քայլեր առնել։ Իսկ վերջին յիսուն տարիներու յառաջդիմութեան հիմը պիտի գտնենք ժ֊ր դարու սկիզբը Լափլասի, Լակրանժի, Հերշէլի, Շվապէի, Ինքէի, Պիէլայի, Էօրմսի, եւ Լըվէրիէի նման մարդոց գիւտերուն մէջ։

Աշխարհագրութեան հիմը Անաքսիմանտր դրաւ Քրիստոսէ 550 տարի առաջ։ Առաջին անգամ ան ձեռնարկեց աշխարհացոյց քարտէս չինել։ Քրիստոնէական թուականին սկիզբները Ամասիացի Ստրաբոն աշխարհագրական գիրքեր հեղինակեց։ Միջին դարերու մէջ Մարքոփոլօ, Պտղոմպոս, Վասքօ տի Կամա, Մակէլլան եւ Տրէյք երեւան հանեցին աշխարհի շատ կողմերը։ Ժ֊ր դարուն Պէհրինկ, Քուք, Մունկօ Փարք եւ Հումպոլթ, եւ 1800էն մինչեւ 1850 ճան Րոս, Ճէյմս Րոս, Քայեէ, Կապէ, Ֆրանքլին, Պարթ, Լիվինկսթըն, Մաքլիւր եւ ուրիշներ, անծանօթ երկիրներ գտան եւ աշխարհացոյցներու վրայ յաւելումներ ըրին։

Երկրաբանութիւնը հին առեններ ծանօթ գիտութիւն մը չէր։ Ժ֊ր դարուն Վէրներ, Հոլ, Հըթըն, Ու. Սմիթ, Տը Սոսիւր եւ Հումպոլթ սկսան տօրվեցնել զայն։ Ժ֊ր դարու սկիզբները Քիւվիէ, Պրոնիէնա, Լայէլ եւ Ակասի տակաւ ընդարձակեցին զայն եւ այժմու վիճակին հասուցին։

Իմաստասիրութեամբ խառն բնագիտութիւնը վաղեմի Բաբելաստանի, Ասորեստանի եւ Եգիպտոսի մէջ ծնաւ։ Ցոյն փիլիսոփաներէն Պիւթագորաս, Եւկլիդէս, Արքիմեդէս եւ Հերոն, Արաբներէն Էլհազէն, միջին դարերէն Պէյքըն եւ Փորթա եւ վերջին երեք դարերէն Կալիլէոս, Տէքարթ, Թորիչէլլի, Հուիկընս, Պոյլ, Նիւթըն, Սավէօր, Ֆրանքլին, Ուաթ, Կալվանի, Վոլթա, Ֆրաունհոֆըր, Ամփէր, Ֆարատէյ եւ ուրիշներ այս գիտութեան առաջնորդներն ու անոր արդի փառաւոր վիճակին հիմնադիրներն եղան։

Քիմիաբանութիւնը ժամանակին ուրիշ բան չէր, բայց եթէ հասարակ մետաղները արծաթի եւ ոսկիի փոխելու փափաքով քիմիական դեղ մը գտնելու փորձ։ Սակայն հազար տարի առաջ Արաբացի գիտուններ, մանաւանդ Ճաֆէր անուն մէկը, քիմիաբանութեան վարպետներ եղան՝ քիմիական շատ փորձարկութիւններով կարգ մը թթուներ եւ ուրիշ բաղադրութիւններ գտնելով։ Միջին դարերու գիտուններ առ հասարակ ատոնց հետեւողներն եղան եւ չկրցան նոր շատ բան աւելցնել։ Սակայն 1774ին Քրիսթլի անուն Անգլիացին, թթուածին կազը գտնելով, քիմիական գործողութիւններու հիմնական եւ գիտական ճամբայ մը բացաւ, որով այդ թուականը արդի նոր ու կատարելագործուած դրութիւններուն ծննդեան օրը համարուեցաւ։ Այնուհետեւ Լավուազիէ, Բէվէնարիւ, Շէյէ, Պերզէլիուս, Լիպիկ եւ նմաններ քիմիաբանութիւնն աւելի ծաղկեցուցին ու ընդարձակեցին։

Կենսաբանութեան գիտութիւնը կը խօսի գործարանաւոր կամ կենսաւոր արարածներու զանազան վիճակներուն վրայ եւ բուսական, կենդանական եւ մարդկային ճիւղերու կը բաժնուի։ Ասոնց ալ իւրաքանչիւրը ունի կերպախօսական, անդամազնիական, հիւսուածաբանական, բնախօսական, սաղմնաբանական, ախտաբանական բաժանումներ։ Ըսել է թէ հետազօտութեան յոյժ ընդարձակ ասպարէզ մը կայ։ Այս գիտութիւնը 2,000է աւելի տարի առաջ սկսած է, եւ Լոքմանի եւ Հիպոկրատի կամ Եակուլապի նման կասկածելի անուններու յծորդուած է իր սկզբնաւորութիւնը։ Արիստոտելի, Թէոփրաստի եւ Կալէնի եւ միջին դարերու մէջ Պաղտատի, Աղեքսանդրիոյ եւ Սպանիոյ Արաբական դպրոցներուն վարդապետութիւնները տիրապետեցին մինչեւ ժ֊ր դարուն սկիզբները։ Այնուհետեւ Հարվի, Մալփիկի, Րէյ, Պիւֆոն, Լինէ, Հալըր, Հընթըր, Ժիւսիէօ, Քիւվիէ, Լամարք, Հումպոլթ, Ֆոն Պէր, Ակասի, Միւլըր եւ ուրիշներ գիտութեան այս ճիւղը զարգացուցին եւ վերջին տարիներու զարմանալի ու անման գիւտերուն ճամբայ պատրաստեցին։

Ցիսնամեայ այս չրջանին մէջ գիտութիւններու մեծ յառաջդիմութեան գլխաւոր երեք պատճառ կրնանք ցոյց տալ — դպրոցները, գիտական ընկերութիւնները եւ խաղաղութիւնը։

Հին դպրոցներու ծրագրին մէջ կրօնական հրա-

հանգուրթիւններու ամէնէն չատ տեղ կը տրուէր։ Վերջին դարերու մէջ կարեւորութիւն ստացան իմաստասիրութիւն, պատմութիւն, գրականութիւն եւ չափագիտութիւն։ Սակայն ժի դարուն բնական գիտութիւնները ծաղկեցան։ Գիտական դասեր եւ փորձարկութիւններ չատցան եւ ընդհանրացան նախ բարձր վարժարաններու մէջ, ապա հետզհետէ միջնակարգ եւ նախապատրաստական դպրոցներու մէջ։ Գիտական յատուկ ճիւղեր հաստատուեցան համալսարաններու եւ գոլէճներու եւ գիմնազիոններու մէջ։ Աւելին կայ։ Շատ տեղեր բազմարուեստեան հաստատութիւններ, կամ մասնաւոր արուեստներու յատուկ վարժարաններ բացուեցան։

Ժամանակաւ ուսում եւ կրթութիւն կամաւոր էին. հիմա պարտաւորիչ են։ Ժամանակաւ հարուստներու միայն յատուկ էին, հիմա ամէն կարգի մարդոց բաց են առ հասարակ։ Կը հաչուուի թէ աշխարհի քաղաքակիրթ երկիրներէն լոկ Եւրոպական տէրութիւնները 4,000է աւելի բարձր վարժարան եւ 430,000 նախակրթարան կը վարեն, իսկ Միացեալ Նահանգները 480 համալսարան եւ գոլէճ եւ 250,000է աւելի ուրիշ դպրոց ունին։ Պէտք է ըսել թէ բոլոր աշխարհի դպրոցներուն թիւը գտնել կարելի անդամ չէ։ Բարձր վարժարաններու կից եւ երբեմն անոնցմէ անկախ եղող բազմաթիւ թանգարաններ ամէն տեսակ արարածներու եւ գիւտերու նմոյշները կը ներկայացնեն եւ անոնց քննութիւնը եւ նկարագրութիւնը կը դիւրացնեն։ Բնականաբար ատոնք ամէնը մեծ չատաջդիմութեան միջոց կ'ըլլան։

Գիտական ընկերութիւնները Լոնտոնի մէջ արքունի հրովարտակով կազմուած Րոյըլ Սոսայըթիով եւ նոյն տարին Փարիզի մէջ բացուած Ակատէմի փե Սիէնսով սկսան։ Արդի ամէն քաղաքակիրթ երկրի մէջ գիտութեան զանազան ճիւղերուն համար ուրոյն ընկերութիւններ կան։ Ատոնք գիտական խնդիրներ կ'ուսումնասիրեն, գիտական ճառեր, տեսրակներ, լրագիրներ եւ գիրքեր կը հրատարակեն եւ կամ հրատարակողներուն նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն կ'ընեն։ Աշխարհի չորս կողմը մարդ կը զրկեն հետազօտութեան եւ ուսումնասիրութեան համար։ Այսպէս անհատներու եւ դպրոցներու համար անկարելի չատ բաներ իրագործ կը դնեն եւ գիտութիւնն ու արուեստները քալելերելու եւ ընդարձակելու մեծ միջոց կ'ըլլան։

Ամէնէն վերջը խաղաղութիւն յիչելնուս պատճառը անոր կարեւորութեան մեծութիւնն է։ Ժի դարուն սկիզբը Նափոլէոնեան պատերազմները սարսեցին բովանդակ Եւրոպան։ Գիտութեան արեւը քաղաքական ընդհանուր վէճերու թանձր ամպերուն մէջ աներեւոյթ եղաւ։ Փառք Աստուծոյ, հիմա այդ բաներն անցած են։ Վերջին յիսուն տարիներուն մէջ պատերազմի ձայնը ասկէ անկէ արձագանգեց, եւ դեռ կը լսուի Ծայրագոյն Արեւելքի կողմը։ Սակայն տէրութիւնները առհասարակ խաղաղութիւն կը քաջալերեն եւ անոր պատուիրները կ'ամբարեն։ Անդորրութիւնը յարատեւ եւ ուշադիր աչխատութեան առաջին սատարն է։ Անով կը չատնան գիտութիւնները, կը ծաղկին արհեստները եւ վաճառականութիւնը։ Անով կը չատնան դպրոցներու օգնող եւ նոր դպրոցներ, գոլէճներ եւ նոյնիսկ համալսարաններ հիմնող հարուստները։ Գիտութիւնը հարստութիւն չատաջ կը բերէ, հարստութիւնն ալ իր կարգին գիտութեան ակերը կը բանայ։ Սոյն ուրախարար բաներն այս երկրին մէջ ալ տեղի կ'ունենան չնորհիւ ուսումներու պաշտպան մեր վեհապետին, որու օրով նորանոր դպրոցներ եւ գոլէճներ բացուեցան եւ ուսման ու գիտութեան, եւ արուեստի ու վաճառականութեան բարգաւաճման նպաստեցին։

Ալպեանց բարձունքներէն տեղացող ձիւնի մանր պատառները հետզհետէ կը մեծնան եւ ամէն բան իրենց առջեւէն քչող սոսկալի հիւսի մը կերպարանքով հովիտը կ'իջնեն։ Նմանապէս հիներու գիտական ցանցառ հիմերը դարերու ընթացքին մէջ զարգանալով վերջին յիսուն տարուան մէջ բովանդակ մարդկութեան ազդեցին։ Այսօր գիտութիւնն այնքան կարեւորութիւն առած է որ մինչեւ իսկ կարելի չէ երեւակայել թէ ի՛նչ պիտի ընենք, եթէ յանկարծ զրկուինք գիտութենէ եւ անոր ընձեռած հազարաւոր հնարքներէն։ Սակայն, փառք Աստուծոյ, տեղի չկայ այդպիսի երեւակայութեան։ Գիտութիւնն այլեւս իր ուրախարար լոյսով աիրած է աշխարհի եւ չատադիմութեան վտանգ չկայ։ Բնաւ տարակոյս չունինք թէ անոր լոյսը չատաջիկայ յիսնամեակին մէջ աւելի վերերը պիտի բարձրանայ։

ՔԱՂՑՐ ԼՈՒԾԸ

Աւելի լաւ է հնազանդիլ քան անսաստել Բրիատոսի պատուէրներուն։ Քանդի, եթէ իր կամքը մեզի օրէնք ընենք եւ հաւատարմութեամբ ու սիրով անոր հնազանդելու լուծն ատանձնենք հեզութեամբ, երկրաւոր դրախտի մը դուռը կը բացուի մեր առջեւ։

Իր լուծը քաղցր է, ոչ թէ վասն զի անոր կանոնները եւ պահանջները կ'իյնեցնեն արդարութեան եւ բարոյականութեան չափանիշը, այլ վասն զի սէրը կ'ըլլայ չարժառիթ եւ վասն զի միշտ երանելի է ընել սիրելիին ուզածը։ Երբ «կ'ուզեմ» եւ «պարտիմ» ձիշտ նոյն տեղը կը գրաւեն, այլեւս չենչներ լուծը։ Քրիստոսի լուծը քաղցր է նաեւ, վասն զի ինք կու տայ իր պատուէրներուն հնազանդելու կարողութիւն։ Իր բեռը, ինչպէս ըսած է կարծեմ հին հայրերէն մին, այնչափ բեռ է զինք սիրողներուն որչափ առագաստները են նաւուն կամ թեւերը՝ թռչունին։ Կ'աւելցնեն ծանրութիւնը, բայց զիրենք կրողը յառաջ կը վարեն։ Նմանապէս Քրիստոսի լուծը կը վերցնէ զինք կրող անձը։ Քաղցր է դարձեալ, վասն զի զայն «պահելուն վարձքը չատ է»։ այօրինքն պահելու միջոցին, ոչ թէ պահելէն ետեւ կամ պահելուն համար։ Վասն զի չհրամայեր բան մը, որ բարձրադոյն բարիին հետ անհաչտ ըլլայ եւ ամէնէն սուրբ օրհնութիւնը չբերէ։ Այդ լուծին տեղ աչխարհ ինչ կ'առաջարկէ, կամ ինչ բան պիտի իչխէ մեզի, եթէ մերժենք զՔրիստոս։ Եսը, հին անիչխանական եսը, եւ այդ թշուառութիւն է։ Եսէն կառավարուիլը ինքնակործանութիւն է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆ ԱՆԾԱՆՕԹ

Ամերիկեան Մասաչուսէց նահանգին տարազագործ քաղաքներուն մէկէն դեռատի աղջիկ մը քանի մը տարի առաջ Պոսթընի հիւանդանոցները մէկը տարուեցաւ թեթեւ բայց ցաւագին դարձաղութեան մը ենթարկուելու համար, վասն զի վերջեր ընդունած էր արագաչարժ մեքենայէն այն գործանոցին ուր ինք կ'աչխատէր։ Իր ամենախոր վհատութեան մէջ այնպէս պատահեցաւ որ քաղաքին մէջ գտնուած հայր մը քսան տոլարնոց թղթադրամ մը ղրկեց իր դուստրին, վասն զի ատոր ծննդեան քառներորդ տարեդարձն էր։ Բարեբաղդ աղջիկը, որուն ամէն մէկ պէտքը կը հոգացուէր, այդ օր հիւանդանոցը գնաց, ուր քանի մը ծանօթներ ունէր։ Երբ հիւանդ աղջկան վրայով լսեց, որոչեց իր ծննդեան նուէրը անոր թողուլ, սա պայմանով որ ան չիմանայ նուէրին ուրկէ գալը։ Այս պայմանը ճչդիւ ի գործ դրուեցաւ։ Նուէրն ընդունող աղջիկը չուտով ապաքինեցաւ, ետն գնաց, եւ քանի մը ամիս յետոյ ամուսնացաւ։ Բոլոր տոլարին մէկ մասը գործածուեցաւ անոր հարսանեկան զգեստին համար։ Այդ չրջագեստը պիտի պահէ անկիա իբրեւ ընտանեկան ժառանգութիւն։ Պատմութիւնը իրեն հետ պիտի տանի, եւ միշտ պիտի զգայ սա ցաւը թէ ինք կարող պիտի չըլլայ անծանօթ նուիրատուին չնորհակալութիւն յայտնել անոր նուէրին համար։

Անտարակոյս ուրախ պիտի ըլլար իր ծննդեան տարեդարձի ստակը այսպէս լաւ գործածող այն աղջիկը, իմանալով թէ իր նուէրը այնքան օգտակար եղաւ։ Հաւանօրէն երբեք պիտի չիմանայ։ Կան անթիւ բարերարութիւններ, որոնց մէջ բարերարողը եւ բարերարեալը երբեք չեն հանդիպիր իրարու։ Ոչ ոք կրնայ հաստիլ կեանքի կիսուն, առանց վերահասու ըլլալու թէ, թէպէտ իր բարձին վրայ քսան տոլարնոց թղթադրամներ պատ չըլլայ, եւ սակայն տակաւին բարերարեալ է չատ մարդասիրութիւններով, որոնց համար առիթ ունեցած չէ Շնորհակալ եմ ըսելու։

Կիկերոն, ծերութեան վրայ գրած իր ճառին մէջ, կը խօսի այն ծերունիին վրայ, որ ծառեր կը տնկէ առանց ակնկալելու թէ անոնց հովանին երբեք օգտակար պիտի ըլլայ իրեն։ Եւ սակայն չատ ճանապարհորդներ գեղերու ճամբաներուն վրայ կ'ուրախանան անոնց հաճոյական հովանին վայելելով, ինչպէս ուրիչ փոքր ոչ սակաւ բաներու համար, որոնք կատարուած են ոչ թէ հանրային հեղինակութեամբ, այլ ի ձեռն մարդու մը որ ուզած է մարդասիրութիւն մը ընել, թէպէտ իր անոր հետ ունեցած կապակցութիւնը չուտով կորսուի անգամ։

ԱՐԻԱՍԻՐՏ ԿՈՑՐԵՐ

Բոլոր ֆիզիքական տառապանքներուն մէջ որոնք կու գան մարդուս, ամէնէն ահռելին կը թուի անյոյս կուրութիւնը որու կ'ենթարկուի անիկա երիտասարդութեան եւ կամ գործօն միջին հասակին մէջ։ Մինչեւ անգամ մահացու ախտեր, որպիսի է քաղցկեղը, սահմանաւորում մը ունին, եւ նոյն իսկ անոնց ասատկութիւնը կարելի է մեղմել ուրիչներու համակրանքով եւ հիւանդապահին դարմաններով։ Բայց կոյրերը չուտով ինքնիրեննուն կը թողուին իրենց տխուր վիճակին մէջ. եւ անոնց այդ մեկուսացումը օտարականներու կարեկցութիւնը կը չարժէ միայն։ Իրենց պզտիկ աչխարհին մէջ ատիկա այլեւս բնական բան մը կ'ըլլայ։ Բայց մարդկային համբերութեան սոյն սոսկալի փորձին հակառակ կոյրերը յաճախ նչանաւոր կը հանդիսանան քաղցրաբարոյութեամբ եւ բարձր համակերպութեամբ։ Դժբաղդութեան անդարմանելիութիւնը անտարակոյս կ'օժանդակէ ատոնց քաջալերուելուն։ Բայց երբ անոնց համակերպութեան խօսքերը կը քննենք, ընդհանրապէս

կը գտնենք թէ այդ մթութիւնը պատճառ կ'ըլլայ Աստուծոյ քան ուրիշներու հետ ունեցած սերտ հաղորդակցութեան։ Տեսանելիին եւ անտեսանելիին միջեւի անդունդը օր ըստ օրէ կը նեղնայ անոնց համար։ Կը սորվին հաւատալ բարեկամի, զաւկի, կնոջ, երկան, զորոնք չեն կրնար տեսնել։ Եւ ինչո՞ւ չհաւատան Աստուծոյ։ Անոնք ըստ մեծի մասին իրենց մէջ կ'ապրին, եւ խորապէս կը խորհին հոգիի բաներուն վրայ։ Շատով կը սկսին համրել իրենց օրհնութիւնները եւ ոչ իրենց թերութիւնները։ Այդ փոփոխութեան հետ կու գայ խաղաղութիւն։ Այդ օրհնութիւններուն մէջ չկայ մէկը որ աւելի յաճախ միտք գայ քան լաւ ամբարուած յիշողութիւն մը։ Նիւ Եորքի քոյ փաստաբան մը չարաքներ անցուց ամառ մը Սպիտակ լեռներուն մէջերը։ Շատ առանձին էր, եւ վարմունքին մէջ նոր լրջութիւն մը ստացած։ Օր մը տիկին մը հարցուց անոր թէ վայելածը սովորականէն աւելի երկար արձակուրդ մը չէ՞ր։ «Այո,» պատասխանեց փաստաբանը։ «Ակնարկիս կ'ըսէ թէ երեք ամիս առաջ կոյր պիտի ըլլամ։ Եւ ես այս ժամանակը կ'անցնեմ հիմա լեռներուն վրայ նայելով եւ գոց սօրվելով Դաւթի Սաղմոսները։»

Զօրաւոր, գործունեայ կին մը կուրցաւ քառասուն տարեկան եղած առենը։ Առաջին տարին այդ բանը իր տանելու կարողութենէն ծանր էր գրեթէ։ Աչքերուս տեսողութիւնը կամաց կամաց թեթեւցաւ, եւ անիկա տան լոյսը եւ ուրախութիւնը եղաւ։ «Բան մը կայ որու համար երբեք չեմ կրնար բաւական չնորհակալ ըլլալ,» ըսաւ այցելուի մը։ «Ես աղջիկնութենէս իվեր սովորութիւն ըրած էի Աստուածաշունչը անգամ մը ամբողջ կարդալ ամէն տարի։ Աչքերուս տեսողութիւնը կորսնցնելէս ճիշդ երեք տարի առաջ միտքս խորհուրդ մը եկաւ որ մէկ երկու տարի, փոխանակ Աստուածաշունչը ծայրէ ծայր կարդալու, ինձ սիրելի գլուխներ գոց ընեմ։ Ուստի գոց ըրի կտոր կտոր, եւ հիմա անոնք ինծի տեւէ բանէ աւելի պատուական եւ արժէքաւոր են յորմէ հետէ կուրացած եմ։ Ո՛չ ապաքէն զարմանալի օրհնութիւն մըն էր այդ խորհուրդին միտքս գալը։ Ինձ կը թուի թէ ես երբեք չէի գիտեր յիշողութեանս չարգը մինչեւ կուրնալս, նաեւ չէի գիտեր թէ ի՛նչ մխիթարութիւն կայ Աստուածաշունչին մէջ։»

ԱՌՆԷՏՆԵՐ ՍՊԱՆՆԵԼ

Գաղղիոյ երկրագործական նախարարը մօտերս ի Փարիզ Փասթէօրեան Հաստատութեան տնօրէնին չնորհեց «Բոմանտէօռ տիւ Մէրիթ Ակրիքոլ» չքանչանը, առնէտները ջնջելու մէջ յաջողելուն համար։ Գաղղիոյ երկրագործները համոզուած են թէ այդ անձը, արժանի է այդ պատուոյն։ Երկրին ինչ ինչ կողմերը մուկերն ու առնէտները այնքան արագ չատած էին որ կը կորնչցնէին հունձերը։ Փասթէօռեան Հաստատութեան մանրէաբանները յայտարարեցին թէ գտած են մանրէ մը, որ կը սպաննէ առնէտները։ Յունուար 28ին առնոնցմէ երկուքը սպանիչ մանրէներ պարունակող դեղ տարին մեծ քանակութեամբ ընդարձակօրէն փորձեր կատարելու համար։ Ընտրուած գետինը, իբր երեք հազար ակրոն, առնէտի ծակերով լեցուն էր։ Ագարակապանները մեծ ուշադրութիւն տուին փորձին, եւ ցորեն եւ հացի պատառիկներ թոյնին մէջ թաթխելով դրին ծակերուն մէջ եւ չուրջը։ Մէկ երկու օր յետոյ արտերը արօրուեցան հասկնալու համար թէ ի՛նչ պատահած էր։ Եւ ահա առնէտներուն առ հարիւր իբր իննսունըհինգը սպաննուած էին։ Ուրիշ փորձ մը կատարելու համար երկուքուկէս ակրոնոց գետին մը ընտրուեցաւ, եւ անոր մէջի տասներկու հազար ծակերը գոցուեցան։ Երկու օրուան մէջ ծակերուն հազար երեք հարիւրը նորէն բացուած էին առնէտներէն։ Այն առեն թունաւոր ցորենն ու հացը դրուեցան անոնց մէջ, եւ տասն օր յետոյ նորէն բացուած ծակերուն թիւը երեսունըեօթի իջած էր։ Հիմա կ'առաջարկուի ստիպել ագարակապանները որ գործածեն Փասթէօրեան Հաստատութեան թոյնը առնէտներու պատուհասը կրող բոլոր գաւառներուն մէջ։ Մէկ ակրոնի համար թոյնին ծախքն է տասը դահեկան միայն։

«ԱԻԵՏԱԲԵՐ» ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐ ԶԱՐԹԱՒՅԶԸ

Երկրախոյզ Մր. Կէյլ Կեդրոնական Ափրիկէի մէջ քնախտի համաճարակէն ամայացած գաւառի մը մէջէն անցաւ։ Տեսաւ բազմաթիւ մարդիկ որ ամիոններով կը քնանային անզգայ։ Շատ արտաչարժ գտաւ տեսարանը։ Անոնք կենդանւոյն մեռած էին։ Ա՛լ պիտի չարթննային։ Կորանցուցեր էին ամէն լոյս եւ գիտակցութիւն։ Լքած էին իրենց գաւակները, տուները, եկեղեցիները անխնամ։ Փա՛ռք Աստուծոյ որ այս սոսկալի ախտին ալ միջոցը գտան։ Սակայն ցարդ չգտնուեցաւ դարմանը։

Գիտութիւնը եւ Սուրբ Գիրքը նոյն ախտանիշերը կը գտնեն ընդհանուր մարդկութեան վրայ։ «Արթնցիր դուն որ կը քնանաս եւ կանգնէ մեռելներէն ու Քրիստոս քեզի լոյս պիտի տայ։» Եփես. Ե. 14։ Մարդուն փառքը, կենդանիներէն առաւելութիւնը, մտաւորապէս եւ բարոյապէս

արթննալու, յառաջդիմելու, նորանոր գիւտեր ընելու, լոյսի եւ օգտակարութեան շրջանակը տարածելու ընդարձակելու ընդունակութիւն է։ Լաւագոյն դպրոցը, լաւագոյն եկեղեցին, լաւագոյն թերթը այն է որ հոգւոյն քնախտը կը դարմանէ, նոյն իսկ մարդը կը չինէ, կ'ընէ զայն իր ճակատագրին կարող ճարտարապետը։

Աւետարանչի յորելեանը, տօնը, թող տօնեն այն ամէնքը որ այս ուղղութեամբ օգտուեցան։ Աւետարանը նա եղած է մեր հոգիին լաւագոյն շաքարը։ Անարատ լոյս սփռած է, մարդ դարձուցած է, կէտ նպատակի ըրած է նոյն ինքն մարդը։ Եւ ես պիտի չանամ այդ նպատակի արժէքը, հոգեւոր արթուն մարդուն փառքը, ի հանդէս բերել Աւետարանչի յորելեանին մեծ տօնին առթիւ։

Անոնք են նշանական քաջութիւնը։ Մեծ մարդու մը հարցուցին թէ փառքդ որո՞ւ պիտի թողուս։ «Աշխատասիրութեանս» պատասխանեց։ Բաղդը ժառանգ չունի։ Անոր ժառանգը արժանաւորագոյնն է։ Հարստութիւն, երջանկութիւն եւ յաջողութիւն տարիներով կոյրերուն ոտքին տակ նիրհած եւ վերջը արթուն եւ սրատես մէկուն բաղդը ու բաժինը եղած են։ Ահաւասիկ նոյնը հաստատող մեծ իրողութիւններ. Դալիֆորնիոյ ալխարհահռչակ ոսկեհանքը, որ այժմ ամէն քառորդ ժամ 120,000 տոլար հասոյթ կ'արտադրէ, ժամանակին աղքատ եւ անօթի մարդու մը ազարակն էր։ Այս մարդը 1847ին չնչին գնով մը ծախեց զայն Գըրնըլ Սըթըրի եւ գնաց Հարաւային Ամերիկա բաղդ փնտռել։ Գըրնըլ Սըթըր ազարակին մէջէն անցնող գետակին աւազին մէջ պեսոս ոսկեփոշին, զոր նախկին կոյր տէրը չէր տեսած։ Ահա այս երկու մարդուն տարբերութիւնը։ Նեւտոնի եւ Գոլոմպոսի ալ բոլոր փառքը այս սքոչեսոնիկը չէ՞ր։

Արդարեւ մարդ ինքն է իր բաղդին ճարտարապետը։ Մարդուն մեծագոյն դրամագլուխը իր գլխուն մէջ ըլլալու է եւ ոչ թէ քսակին մէջ։ Ո՞վ փոխեց Թրանսվալի ամայի եւ վայրի գաւառները անհատնում ոսկիի եւ գոհարի երկրին։ Այժմ ամիսը 1½ միլիոն ոսկիի հասոյթ կ'արտադրէ ան։ Փենսիլվանիոյ մէջ կը գտնուին թերեւս աշխարհիս հարստագոյն քարիւղի ֆոնթէնները։ Ագարակ մը որ հիմա տարին 100–150 միլիոն թալէռի քարիւղ կ'արտադրէ, ժամանակին 22 տարի չարունակ աղքատ եւ յուսահատ մարդու մը ձեռքն էր։ Այս մարդուկը Դանատա եղբօրը քով պիտի երթար գործ փնտռելու։ Ուստի եղբօրը հրահանգին համեմատ տարի մը եւս մնաց Փէնսիլվանիոյ մէջ եւ ուսաւ քարիւղի արտածութեան եւ պատրաստութեան արհեստը։ Ծախեց իր ագարակը 833 թաղէռի եւ գնաց Դանատա իրրեւ վաքերոս կալահան։ Արհեստ ունէր բայց կոյր էր։ Կը տեսնէք ներքին մշակութեան գերազանցութիւնը։ Այդ ագարակը, որ ժամանակին ընտանիք մը չէր կրնար պահել, այժմ Թայթըսվիլ անունով հսկայ քաղաքի մը գոյութեան եւ ապրուստին միջոց եղած է։

Աւելի զարմանալին կայ։ Եէյլի համալսարանէն ընթացաւարտ հանքագան դասատու մը, դժգոհ իր ոճիկէն, կը ծախէ իր տունը պարզ գիւղացիի մը եւ կը փոխադրուի Դալիֆորնիա։ Ամիս մը չանցնիր, նորեկը պարտէզի դրան չեմին մէջ 8 խորանարդ մատնաչափ զանգուածով քար մը կը նշմարէ, որու մէկ կողմը ներս առնուած խոշոր անտուկներէն քերուելով ոսկիի պէս կը փայլէր։ Այդչափը բաւական կ'ըլլայ որ այս աչք ունեցող գիւղացին տիփլոմ ունեցող եւ կոյր եղող հանքագան փրոֆէսորին գլխուն լեմոն քամէ։ 8 խորանարդ մատնաչափ զանգուածով համակ ոսկիի տէր կ'ըլլայ նորեկը. բան մը՝ որ փրոֆէսորը ամէն օր կը տեսնէր եւ չէր տեսներ։

Նոյնը չը՞ հաստատեր ելեկտրականութեան, չոգիի, տպագրութեան պէս ամէն գիւտերու պատմութիւնը։ Անոնք՝ մեր տեսնելով չտեսածները պէնելու առաջնորդիչը ունեցող մահկանացուներու գործեր էին միայն։

Տղայոց փայտեայ խաղալիկներու մեծագոյն վաճառանոցը Ամերիկայի մէջ՝ աչք ունեցողին մէկ խաղալիկէն ծագում առաւ։ Գործ չունեցող քարի հայր մը, կնոջը անտեղի գանգատներէն խուսափելու համար, մօտակայ անտառը կ'երթար ժամանակ անցընել։ Հոն իր պարապոյ ժամերը կ'անցընէր իր տղոցը փայտէ խաղալիկներ չինելով։ Կինը նշմարեց թէ այս անարժէք խաղալիկները դրացի տղոց նախանձի առիթ եղան։ Թելադրեց ամուսնոյն տունը նստիլ եւ դրացի տղոց ծախելու համար ալ խաղալիկ չինել։ Այս եղաւ հսկայ գործի մը, բաղդի մը, հիմնաքարը։

Լուացարար կին մը ինչպէս միլիոնատէր եղաւ, երբ նեղուելով վար թափթփած մազերէն՝ ճար մը կը փնտռէր զանոնք գլխուն վրայ բռնելու, ծռեց իր զուլպայի ճաղերէն մէկը եւ գործածեց զայն իրրեւ անդրանիկ «փորքէթ»։ Ան իրեն թելադրեց ահագին եւ չնչին գործ մը, որ իրեն համար մեծ ապագայ կը խոստանար։ Ամէն գործ Գոլոմպոսի հաւկիթի գործին չափ կրնայ չնչին երեւոյթ սակայն մեծ ապագայ ունենալ՝ քիչ մը ուղեղ խառնելով։

Օրինակ մը եւս յիշենք, ան ալ առեւտրականներուն համար եւ վերջ տանք։ Այս ալ Ամերիկեան առեւտրական հսկայ տան մը անցեալին պատ-

մութիւնն է : Մեր վիճառած տեսակէն ուշիմ անկուտի երիտասարդ մը հրապարակ ելաւ առեւտրական գործ մը գտնելու : Գտաւ թաղերու մէջ խանութպան մը որ, ժժգոհ թաղէն, խանութէն եւ իր յաճախորդներէն, պիտի ծախէր իր խանութը : Մեր ուշիմ երիտասարդը գնաց քննեց, հարցուց այդ խանութպանին, «Գիտե՞ս ո՛վ կը բնակի այս մօտակայ տունը, տունը իրմէնց է թէ վարձու է, քանի՛ զաւակ ունին, ո՛վ էր այս խանութին առաջին տէրը, ինչ բան չատ կը ծախէր,» եւն. : Ասոնց բոլորին ալ «ոչ» պատասխանը կ'ընդունէր: Ուշիմ երիտասարդը չուտ իմացաւ գործին ճախող կողմերը : Ծախու առաւ այդ խանութը, այդ ապրանքներուն վրայ քիչ մը ուղեղ եւ քիչ մը սիրտ բարդեց : Ծանօթացաւ, մտերմացաւ բոլոր թաղեցւոց : Անոնց տղոց ընկերը, երիտասարդաց բարեկամը, ընտանեաց մէկ անդամը, դպրոցին ու եկեղեցիին մշակը եւ անոնց բոլոր պիտոյից դիտակիցը եւ մատակարարը եղաւ : Եւ այնքան յաջողեցաւ որ, երբ քաղաքին կեդրոնը փոխադրեց իր խանութը, անոնք գարձեալ իր յաճախորդները եւ գործակալներն էին իր ընդարձակ գործին յաջողութեանը համար : Այսչափս բաւական է այնարին չահելու այս մեծ դրամագլխուն համար :

Նոյնը պէտ է ըլլալ չահելու, ըլլալ պեանելու համար ալ : Լոյս, աւելի լոյս պէտք է մարդուն ինքզինք ճանչնալու համար : Մարդը չհարստանար նիւթականով միայն : Անձին ծանօթութիւնը, ներքնաթափանց լոյսը, ներքին գիտակցութիւնը, իր անձին տիրանալը մարդուն լաւագոյն, գերագոյն փառքերը կը կազմեն : Վայրագարժ մեքենային ճակատը լապտեր պէտք է : Մեքենավարը ճամբան տեսնելու է : Սակայն այդ բաւական է : Եթէ նա խղճմտութիւն չունի ներսի պարտականութեանց մասին, այդ կառախումբին վախճանը կործանում է : Իմաստութիւնը գիտութենէ գերազանց է : Գիտութեանց գիտութիւնը մեզ չահին է: Ներքին մարդուն կառավարութիւնն է, բարւոք նկարագրի կազմութիւնն է : Շատերուն կեանքի պայքարին մէջ չուաբուսը եւ յետամնացութիւնը ոչ այնքան օրատեսութեան եւ գործի մասին արթնութեան, անմարդկութեան երեսէն է որքան իրենց ծուլութեան, անհաւատարմութեան, անմարդասիրութեան երեսէն եւ կամ մարդ չըլլալէն : Շատեր տեսած եմք որ առագաստ բացած թի կը քաշեն կեանքի ովկիանոսին վրայ, մինչ նաւին խարիսխը վերցուցած չեն :

Շատերու համար այս մեր ըսածը յայնկոյս անանցանելի խնդիրներ են, անիրագործելի : Հիներ Ափրիկէի արեւմտեան եզերքը մէկ անանցանելի հրուանդան մը ունէին : Անկէ անդին չէին անցներ : Ձայն մահու խաւարի աչխարհ կը կոչէին : Դարեր անցան այսպէս : Մէկ յանդուգն նաւապետ մը քիչ մը անցաւ այդ գիծը դէպ հարաւ, ուրիշ մը քիչ մը աւելի, մինչեւ որ մէկը եկաւ մինչեւ հարաւային այն կէտը, որ կոչուած է Գլուխ Բարեյուսոյ, եւ ծովը՝ Խաղաղական : Հաւատացէք որ իրական յոյսը եւ խաղաղութիւնը մեր ներսը պիտի գտնենք, երբ հոն ծագի նոր լոյս, աւելի լոյս: Հոն անդրադառնանք, հոն փընտռենք մեր գոհար եւ ոսկի թրանսվալը, մեր երջանկութեան եւ մարդկութեան իրական աղբիւրը:

Նպարավաճառ մը չաքարով կը վոխանակէր հացագործէ մը ընդունած հացերը : Ժամանակ մը վերջ տրտունջ ըրաւ հացերու կչռին նուազելուն համար : Մարդը վստահացուց նպարավաճառը թէ չունի ոեւէ անհաւատարմութիւն: Գործը այնչափ տաքցաւ որ նպարավաճառը հացերը դատաւորին տարաւ եւ արդարութիւն պահանջեց : Սակայն ո՛րչափ մեծ եղաւ իր ապշութիւնը եւ ամօթը, երբ հասկցաւ թէ հացագործը քաչով չէ, այլ եւ կած չաքարով կը կչռէր եւ կը խրկէր իր հացերը, երկուքին գինը մէկ ըլլալուն, եւ թէ խարդախը նպարավաճառն ինքն էր որ չաքարին քանակը հետզհետէ կը պակասեցնէր եւ մոռնալով կամ անտես եղած կարծելով իրենը՝ կը բաղդէր արդարութեան :

Մեծն Աղեքսանդր ինչու ըսաւ, «եթէ չըլլայի Աղեքսանդր, պիտի ուզէի Դիոգինէս ըլլալ :» Հոն իրարու հանդիպեցան երկու աչխարհակալներ : Մէկը չոր հողին կը տիրէր, մէւսը իր «ես»ին, իր էութեան : Ա-եռաքեղ իր աւազ պարտականութիւնը ըրած է մարդուն ուչը եւ ուժը իրեն, իր ներքին մարդուն, գարձնել : Սիրենք ինքնամչակութիւնը եւ ամէն մչակներ որ մարդ կը գարբնեն : Մարդը դրամ չկարդանք :

Ա-եռաքեղը ուրիշ լոյս մըն ալ ունի : Ինչպէս մթէ եւ արեւ թիերթ է, նոյնպէս կրծնական ընելի է : Ան Աստուծոյ վրայ եւ մեր Անոր հետ ունեցած առնչութեան վրայ ալ ընդարձակ կը խօսի : Ներսէս Վրդ. Դանիէլեան իւր «կեանքը առանց հաւատքի» քարոզին մէջ կ'ըսէ. «Աւելի չարմար պիտի չըլլա՞ր ըսել՝ մարդը առանց հոգիի, սիրտը առանց սիրոյ եւ զգացումի՝ քան կեանքը առանց հաւատքի :» Լոյսերուն ամենաչողչողունը կրօնքի լոյսն է : Ո՞ւսկից եկանք, ո՞ւր կ'երթանք, կ'արժէ՞ կեանքը ապրիլ, եւ ո՞ւր է իսկալ կեանքը,

մարդուն վնտռած դարաւոր լոյսն է, զոր Ա֊եփո֊քեր բան գործ ըրած է մշակել։ Ականաւոր ատաղաձէտ մը «կոյր է ան ատաղաձեը որ երկինքը չտեսներ զԱստուած» ըսաւ։ Օրհնեալ ըլլան անոնք որ հաւատքի կանթեղին մէջ միշտ իւղ կը դնեն եւ մարդը իր Արարչին հետ մօտ յարաբերութեան կ'առաջնորդեն։

Մայր մը, կաթկածելով իր զրկի երախային աչքի տեսութեանը վրայ, կարող ակնաբոյժի մը տարաւ։ Երբ վճռուեցաւ թէ կոյր է ի ծնէ եւ անբուժելի, սեղմելով իր զրկաց մէջ իր սրտի կսորը եւ արցունքներով թրջելով անոր գլուխը, դոչեց. «Սիրելի բժիշկ, իմ որդիս զիս պիտի չտեսնէ՝, զիս չըպիտի տեսնէ։» Լաւագոյն երկրպագութիւնը, ճշմարիտ մարդկութիւնը զԱստուած տեսնելն է։ Այս տեսակէտէն նկատելով Ա֊եփոքերի անդին ծառայութիւնները, խնդակից անոր յոբելեանին, երկար կեանք եւ ա֊ելի լոյս կը մաղթէ

Իզմիր Ե. Ա. ԹԱՇՃԵԱՆ

«ԱԻԵՏԱԲԵՐ»Ի ԾՈՐԵԼԵԱՆԸ

Հազիւ 7 տարեկան էի, երբ հայրս սկսաւ Ա֊եփոքեր առնել։ Այն ժամանակէն ոկսայ կարդալ զայն։ Ըսել է՝ 1861էն ի վեր անընդհատ վայելած եմ թերթը։

Իմ մասիս դէթ անհերքելի իրականութիւն է որ Պորտի միսիոնարութիւնը աւելի քան կէս դար մեր երկրին մէջ հոգեւոր եւ կրօնական թանկագին եւ այլազան ծառայութիւններ մատուցած է, որոնց համար ամէն խղճմտիտ անձ պարտականութիւն պէտք է զգայ ի սրտէ յայտնել իր ջերմ շնորհակալութիւնը նախ Աստուծոյ, ապա այդ ընկերութիւնը հաստատող անձանց, անոր վարիչներուն եւ ծառայողներուն, որոնց մէջ Ա֊եփոքեր շատ կարեւոր տեղ մը բռնած է։ Կարծեմ թէ այս երկրին մէջ միսիոնարութիւնը առանց Ա֊եփոքերի թերի ծառայութիւն մը պիտի մատուցանէր. քանզի այս թերթը սկիզբէն ի վեր եղած է լուրջ, անկողմնակալ, արժանահաւատ, չինիչ եւ բազմակողմանի օգտակար թերթ մը։ Նմանած է բազմատեսակ ծաղիկներէ կապուած ծաղկեփնջի մը, որ կէս դարէ ի վեր բարոյական, առողջապահական, անտեսական, պատմական, նկարագրական, եկեղեցական, կրթական, եւ զուտ հոգեւոր բոյրեր կը բուրէ։ Ամէն տարակոյսէ վեր է որ նա մեզի համար մեղուի դերը կատարած է, ժողվելով հազարումէկ գեղեցիկ ծաղիկներէ չինիչ եւ պատուական հիւթեր, որոնք մատաղ եւ հոգեւոր թանկագին սնունդ մատակարարեցին։ Նախապաշարում եւ այլ աննպատակ պայմաններ երբեք չկրցան կասեցնել այս նեղոսի գետը։ Ուր որ մուտ գտաւ, բժիշկի, դաստատուի, քարոզչի, մօր եւ բարեկամի մը գործ կատարեց։ Անոնք որ չարունակ կարդացած են այս թերթը՝ պիտի վկայեն այս ճշմարտութեանց։

Իմ խորին համոզումս է թէ անոնք որ անընդհատ եւ ուշի ուշով կարդացած են այս պատուական թերթը, շատ տեսակէտով տարբեր եղած են անոնցմէ որ երբեք ձեռք չեն առած զայն։ Ուստի պիտի ըսեմ թէ անոր բազմակողմանի արժանիքը եւ օգտակարութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր է եւ արժանի է ջերմ գովեստի եւ շնորհակալութեան։ Կը մաղթեմ որ ոչ թէ միայն իր յոբելեանը տօնէ, այլ իր դարը բոլորելու արժանանայ։ Այս առթիւ իմ ջերմ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ վեր. բազմաչխատ խմբագրապետին, որուն արժանիքը իրրեւ աստուածաբան եւ իրրեւ կարող խմբագրապետ տարակոյս չվերցներ։

Արդեօք ի նպատ Ա֊եփոքերի չունինք մենք ընելու բան մը։ Ան իր չափազանց համեստ բաժնեգինովը դիւրամատչելի է ամէն աղքատիկ ընտանիքի իսկ։ Պէտք չէ՞ որ չանանք աւելցնել անոր բաժանորդները։ Արդեօք իր յոբելեանը լաւ առիթ մը չէ՞ որ մենք մեր համակրութիւնը նիւթականապէս ալ ցուցնենք ի քաջալերութիւն բազմաչխատ խմբագրապետին։

ԳԱՐԵԳԻՆ Ղ. ՓՈՒՆՏՈՒՐԱՃԵԱՆ

«ԱԻԵՏԱԲԵՐ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Իրաւամբ կ'արժէ որ Ա֊եփոքերի յիսնամեակը մեծ չքեղութեամբ տօնուի մեր միտքերուն անընդհատ պաշար հայթայթելուն համար։ Ցիսուն տարիէ ի վեր անոր մատուցած արդիւնաւոր ծառայութիւնը ոչ ոք կրնայ ուրանալ։ Ա֊եփոքեր կարդացողը անոր քաղցրութիւնը զգացած ու փափաքով ապասած է անոր գալստեան։ Նոյն իսկ փափաքներ յայտնուած են որ չաբաթը երկու երեք անգամ տպուի։ Ա֊եփոքերի օգտակարութեանը վրայ աւելի ընդարձակօրէն գրելը աւելի գիտուն եղբայրներուս ու բարեկամներուս յանձնելով, կ'ուզեմ միայն համառօտ մի քանի խօսք ըսել անոր պատուականութեանը վրայ։

Ա. Ա֊եփոքեր իր ընթերցողներուն սիրելի եղած է իր հետաքրքիր, օգտակար ու պատուական գրութիւններով։ Այսօր ո՞ր թերթը իր ընթերցողին քով տարիներով կեցած է։ Չէ՞ որ մասամբ միայն կարդացուելէ եաքը պատռուած ու նետուած է։ Սակայն Ա֊եփոքեր չատ տուներու մէջ կազմուելով պահուած է իրրեւ պատուական պատմութեան

գիրք, եւ չատ անգամ այլեւայլ նիւթերու համար անոնց կը դիմենք եւ անոնցմէ պաշար կը քաղենք մեր գրութիւնները ընդարձակելու համար։

2. Այս պատուական թերթը անմշակ ու մշակեալ միաքերուն կրթարանը եւ ուսուցիչը եղած է։ Մեծ ու պզտիկ, անուս կամ ուսեալ, աղքատ ու հարուստ, հիւանդ կամ առողջ, ամէնն ալ իրենց վիճակին յարմար պաշարին հայթայթուիլը այս պատուական թերթին կը պարտին։ Անիկա այնպիսի վարժապետ մըն է որ ամէն վայրեր այցելելով դասեր տուած ու ազէտ մտքերը մշակելով զանոնք իմաստուն ըրած է։ Իր ընթերցողներուն (1) Աչխարհագրութիւն եղած է, աչխարհիս այլեւայլ կողմերուն վրայ ընդարձակ տեղեկութիւններ տալով։ (2) Կենդանաբանութիւն մը, հողին մէջ սողացող ճճիներէն մինչեւ մարդուն, ծովուն մէջ լողացող ձուկերէն մինչեւ օդին մէջ գնացող թռչուններուն վրայ զանազան տեղեկութիւններ տալով, մարդու ցեղին ու տնոր բաժանման ու տեսակին վրայ խօսելով, եւն.։ (3) Բուսաբանութիւն մը, աչխարհիս այլեւայլ կլիմաներուն տակ գտնուող ծառերուն ու անոնց օգտակար պտուղներուն վրայ մեզի տեղեկութիւններ տալով։ (4) Աստեղագիտութիւն մը, արեւու, լուսնի, լուսաւորներու եւ անոնց մեզի հետ ունեցած յարաբերութիւններուն ու օգուտներուն վրայ գրելով։ (5) Բժշկարան մը այլեւայլ ախտերու եւ հիւանդութիւններու ու անոնց դարմաններու վրայ տեղեկութիւններ տալով, նաեւ ան ախտերուն պատճառները ցուցնելով, եւն.։ (6) Մեր տուներուն մեծ հայրը, տնական կարգ կանոններ գնելով, մեր մտաւոր կրթութեան ու հոգեւոր զարգացման համար ճիգ թափելով եւ մեր զպրոցներուն համար օգտակար նիւթեր թելադրելով։ Եթէ մենք այս բաները սորվելու համար ժամանակ վատնէինք, քանի՞ տարի զպրոց պիտի երթայինք, եւ այն ծանօթութիւնները ինչ ծախքով պիտի առնայինք։

3. Ա-ԲՈՔԲ մեծ ու գիտուն մարդոց մտքերուն մէջ պահուած սքանչելի ու գաղտնի խորհուրդները երեւան հանող մոգ մը եղած է։ Երբ անցած յիսուն տարիներու մէջ տպուած Ա-ԲՈՔԲԵԱՆՆԵՐը թղթատենք, պիտի տեսնենք թէ մեծ մարդիկ այլեւայլ օգտակար նիւթերու վրայ դրելով իրենց գաղափարները յայտնած են, որով ժողովուրդին օգտակար ծառայութիւններ մատուցած են։ Անոնց գրած ու յայտնած գաղափարները կարդացող անմշակ միտքերն մշակուելով մեծ օգուտներ տեսած են։

4. Ա-ԲՈՔԲ գեղեցիկ տեսարաններ ցուցնող ուղիղ առաջնորդ մը եղած է։ Մեզ տարած է հին ժողովուրդներու երեւելի չէնքերը, տաճարները, ապարանքները, կամուրջները, եգիպտական բուրգերը, եօթը հրաչալիքները, աւերակներու մէջ գտնուած հին գործիքներու քով, ներկայիս մէջ հնարուած սքանչելի դիտերուն ու գեղեցիկ տեսարաններու մօտ։ Արուեստահանդէսներու գեղեցկութիւնները մի ըսա միոջէ նկարագրելով։ Անոնց մէջ գտնուող մաքէ դուրս բաները, ելեկտրական լոյսը ու ահագին զօրութիւնը, այլեւայլ մեքենաները ու անոնց արդիւնքները, բատիւմի պարմանալի լոյսը ու յառաջ բերած բժշկական արդիւնքները, պատերազմական ահռելի կռիւները, կտուավարութիւններու կարգադրութիւնները, երկաթուղիներու չատութիւնը ու արագընթացութիւնը, Ասիոյ, Ափրիկէի, Եւրոպայի ու Ամերիկայի խոր տեղերը կը նկարագրէ։ Արջոյին Բեւեռը, Սառուցեալ ու Այրեցեալ Գօտիները մեր երեւակայութեան առջեւ կը բերէ։ Եթէ զպրոց երթալու ու դիրքեր ծախու առնելու անկարող երիտասարդ մը Ա-ԲՈՔԲԵԻ դիմէ, մեծ գիտուն մը կրնայ ըլլալ։ Աս ըսածս աւելորդ չ'ըներ։ Ես անձամբ չատ բաներու համար Ա-ԲՈՔԲԵԻ պարտական եմ։

5. Վերջապէս Ա-ԲՈՔԲ երեւելի քարոզիչ մը եղած է, որուն նմանը երբեք եղած չէ։ Իր խոնարհ բնութեամբ ու պարզ քարոզներով ամէն վայր ու բեմ այցելած է։ Աղքատի եւ հարուստի, գիւղի ու քաղաքի, տղէտի ու գիտունի, հպարտութիւն չցուցնելով ամենայն խոնարհութեամբ այցելած է։ Անոնց ամէն վիճակներուն կարեկից եղած է։ Պաշտօնեայ չունեցող եկեղեցիներու ժողովուրդներու օգտակար անունդ հայթայթած ու ազդու քարոզներ տուած է։ Եկեղեցիները ու ժողովուրդները Քրիստոնէական սիրով կապած ու իրարու մօտեցուցած է։ Եկեղեցիներու ու ժողովուրդներու, զպրոցներու, հիւանդանոցներու եւ որբանոցներու պէտքերը հայթայթելու համար քիչ ծառայութիւն մատուցած չէ։ Անուրանալի իրողութիւն մըն է որ Վեր. Տր. Հ. Ս. Պարնըմ քանուերկու տարիէ ի վեր իր խմբագրականներով տարուէ տարի անոր օգտակարութիւնն աւելցուցած է։ Արձակուրդի առիթով Եւրոպայի եւ Անտուոլուի մէջ ըրած ճամբորդութիւններուն նկարագրութիւններով, Աստուածաբանութեան վրայ գրած յօդուածներով մեծ ծառայութիւններ մատուցած է, ու տակաւին կը խոստանայ օգտակար ըլլալ։ Կը մաղթեմ որ Տէրը երկար կեանք տայ որ

ինք իր զօրաւոր եւ օգտակար տաղանդը գործածէ մեր Հայ Աւետ. ժողովրդին եւ այլոց հոգեւոր զարգացման համար։

Սիրելի ընթերցողներ, ասպատակական թերթին համար 30 դահ.ը որ ոչինչ գումար մըն է, չենայենք, տարուէ տարի զայն ընդունինք մեր տուներուն մէջ, ու խնամով պահենք զայն մեզի ու մեր սերունդին համար իբրեւ պատուական պատմութիւն։ Նաեւ մեր մէջ գտնուող տաղանդաւոր անձնաւորութիւնները չզլանան իրենց օգտակար խորհուրդները Ա-եաքեբէի նուիրել։ Կը մաղթեմ որ Ա-եաքեբէ երթալով աւելի բաժանորդ ունենայ եւ բոլոր Քրիստոնեաներուն սիրելի բարեկամը ըլլայ։

Մուրատչայ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՍԷՅՆԹ ԼՈՒԻՍԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բաց Նամակ

Սէյնթ Լուիսի աչխարհահանդէսը համայն աչխարհիս ուչադրութեան վայր մը ընող բաներէն են տարբեր ցեղերու նուագախումբեր։ Ունինք Լոնտոնի, Փարիզի, Պերլինի, Հռոմի եւ այլոց տիեզերահռչակ նուագախումբեր, որք կը չալեն ամէն ցորեկ եւ իրիկուններ որոչուած ժամանակներ։ Ասոնք երբեմն կը միանան եւ կու տան համաչխարհային նուագահանդէսներ։ Տարակոյս չունիմ թէ չատեր չպիտի այցելէին մեր քաղաք, եթէ չունենայինք այս խումբերը։ Երաժչտութիւն ունի անբացատրելի քարչողական զօրութիւն մը, զոր անկեղծօրէն կը սիրենք եւ հաճոյք կ'զգանք անոր գերի ըլլալէ։ Անոր անձնատուր կը լինինք առանց ընդդիմութեան։

Մենք ոչ նուագայարդար, ոչ երաժչտապետ եւ ոչ ալ չատ լաւ երգել դիտցողներէն լինելու յաւակնութիւն ունինք։ Բայց այս ճշմարիտ լինելով հանդերձ, երաժչտութիւն սիրողներու մէջ առաջին մրցանակ առնողներէն պիտի լինիմ եթէ ըսեմ, չեմ կարծեր թէ ինքզինքս խաբած կը լինիմ։ Մենք Տաճկաստանի մէջ ծնած ու անած լինելով բնականապէս աւելի պիտի սիրենք արեւելեան նուագները։ Ուստի տարբեր ազգաց եւ ազանց նուագածութիւնները լսելէ յետոյ զարմանալի չէ որ ըսեմ թէ աչխարհիս վրայ մեզ համար չկայ Օսմ. գինուորական նուագախմբի չափ քաղցր ու հաճելի նուագներ հնչեցնող նուագախումբ մը։ Անիկա ունի միայն այն բանալին, որով կարելի է բանալ Արեւելցիներուս հոգւոյ դռներ եւ արթընցնել անոր խորերը անուշ քուն քաչող յոյզեր։ Եթէ ունենայինք լիազօր իչխանութիւն բառնալու հինգ մրցանակներ ազգաց նուագախումբերուն, առաջին մրցանակ պիտի տայինք Օսմանեանին, երկրորդն՝ Իտալականին, երրորդն՝ Գաղիականին, չորրորդն՝ Գերմանականին եւ հինգերորդն Անգլիականին։

Այս տողեր գրածս ժամանակ կը կարդամ տեղական թերթերու մէջ մի ցաւալի միջադէպ Ցրանսական նուագախումբի վերաբերմամբ։ Ամէն խումբեր ունին բարի ոգեորութիւն մերթ ընդ մերթ չալելու տարբեր ազգաց ազգային եղանակ։ Ցրանսական խումբը տարբեր ժամանակներ նուագած էր այսինչ եւ այնինչ երկրի ազգային եղանակ։ Քաղաքավարական այս սովորութենէն եւ օրինակէն համարձակութիւն առնելով՝ Գերմանացիք խնդրած են որ չալուի Գերմանական ազգային եղանակն։ Նուագախումբը ամենայն կոչտութեամբ մերժած է այս խնդիր։ Ասոր վրայ Ցրանսական գօմիսէր Մր. Փեգարդ կու գայ եւ կը պահանջէ որ անպատճառ չալուի Գերմանական ազգային եղանակը։ Նուագախումբը կամայ ակամայ կը հնազանդի։ Բայց դիտմամբ կը նուագէ աննկերդչնակ կերպիւ եւ եղանակին կու տայ ծիծաղելի չեչտեր։ Մ. Փեգարդ կը փութայ բանը հեռագրել Փարիզի կառավարութեան, որ անմիջապէս կը հրամայէ դնել նուագախումբն ձերբակալութեան տակ եւ ղրկել Փարիզ։ Այսպէս մի դժբաղդ միջադէպով նուագախումբերու ծաղկեփունջէն կորնցուցինք մի գեղեցիր ծաղիկ։ Մենք իրաւուք կու տանք Փարիզի կառավարութեան, իր բռնած ընթացքին համար։ Նուագախումբն մեղանչած է ամենակոչտ կերպիւ պատչաճից օրինաց դէմ եւ պէտք է կրէ իր պատիժ։ Ցիմարութիւն եւ վիրքրոգութիւն է երեսուն չորս տարի առաջ երկու երկրի միջեւ մղուած պատերազմի հաչիւ չանալ մաքրել այսպիսի կերպերով եւ հին ատելութեանց եւ թչնամութեանց կրակ տալ։ Ցաւալի է ըսել թէ քաղաքիս բոլոր Գերմանացիներ մեծապէս վչտացած են իրենց դէմ առանց պատճառի ուղղուած այս նախատանաց առթիւ։ Խնդիրն պաչտօնական կերպարանք առած չէ։ Գերմանական թէ' դեսպանն եւ թէ' գօմիսէրն վեհանձնութեամբ ցարդ կարեւորութիւն տուած չեն բանին եւ չեմ կարծեր թէ պիտի տան։

(Շարունակելի) Թղթակից

ՕՆՆԻԿ ԷՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պարտիզակի Բ. վարժարանի չրջանաւարտներէն բնիկ Պարտիզակցի Յովհ. էֆ. Պէրպէրեան, որ երկու տարի առաջ Պոլսոյ Ամերիկեան հիւսպա-

տոյարանին կողմանէ Ամերիկա ղրկուած էր մեքենագիտութիւն ուսանելու, իր ճիւղը յաջողապէս աւարտած, այս չաբթու Եգիպտոս կ'ուղեւորի իրրեւ ներկայացուցիչ Ամերիկեան Strong and Trowbridge արտադիչ ընկերութեան։

Իր ուսումնասիրութեան մասնաւոր առարկայ ըրած է չոգեշարժ եւ ջրհան մեքենաներու մեքենականութիւնը։

Եւ ներկայիս Անգլիական կառավարութեան հաշուոյն ստանձնած է արդէսեան ջրհորներ բանալու եւ Նեղոս գետի չրջակայ ագարակները ջրաբաշխական մեքենականութեան դրութեամբ ոռոգելու կարեւոր պաշտօնը։

Իր մասնագիտութեան մէջ ցոյց տուած ընդունակութիւնը արժանի ըրած է զինք ստանալու Consulting Engineerի աստիճանը, որուն համար մեր ջերմ խնդակցութիւնը երիտասարդ պարոնին։

Նիւ Եորք Կ. Ե. Գ.

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

Ե ԴԱՍ, ՅՈՒՆՎ. 29

Յիսուս Ե Նիկոդեմոս (Յովհ. Գ. 1–15)

Նախորդ գլուխէն կ'իմանանք թէ Յիսուս Երուսաղէմ վերադարձած էր Զատկին եւ մաքրած էր տաճարը։ Նաեւ հրաշքներ գործած էր (Բ. 23), որոնք չեն պատմուիր եւ որոնց պատճառով սակայն չատեր հաւատացած էին անոր։ Յիսուս այդ յաջողութենէն չյղացաւ։ Կը տեսնէր անոնց հաւատքին անբաւականութիւնը եւ գիտէր թէ, երբ իրապէս հասկնային իր արքայութեան հոգեւոր բնութիւնը, պիտի թողուին զինք։ Ուստի ինք ի՛ր անձը անոնց չէր հաւատար։»

Հմր. 1։ Քրիստոսի գործերէն ազդուողներուն մէջ մարդ մը կար, որու մէջ ազնիւ հոգի մը կը գտնուէր եւ որու զարմացումը յուսալի էր որ իրական հաւատքի փոխուէր։ Այդ մարդն էր Սենեդրիոնի աչխարհական անդամներէն Նիկոդեմոս, որ երկու անգամ ալ կը յիչուի Յովհաննէսէ (Ը. 50, Ժթ. 39) այնպիսի կերպով մը, որ հաւանական կը դարձնէ թէ Յիսուսի ճչմարիտ հետեւող մը եղաւ ան։ Սա հարցման թէ Յովհաննէս ինչպէս իմացաւ հոս պատմուած տեսակցութիւնը, Փրոֆ. Կոտէ իրրեւ պատասխան կը թելադրէ թէ ինք կրնայ ներկայ գտնուած ըլլալ։ Եթէ ոչ՝ կա՛մ Նիկոդեմոս լաւ էր, կա՛մ Քրիստոսէ։ Նիկոդեմոս Յիսուսի եկաւ՝ սա նպատակով թերեւս որ լիովին համոզուի գոյացներ թէ Մեսիան էր թէ ոչ, կամ հարցներ իմանար անոր խորհուրդները։ Եւ թերեւս, ինչպէս կը թելադրէ Փրոֆ. Կոտէ, խորհեցաւ որ, իբրեւ վարձառու անդամ Սենեդրիոնի, կրնար օգտակար խրատ մը տալ Գալիլեայի մէջ մեծցած երիտասարդի մը։

Հմր. 2։ Դիշերով եկաւ, վախնալով որ իր դիրքը կը վտանգէ Սենեդրիոնի միւս անդամներուն եւ ժողովրդին առջեւ։ Բայց Յիսուսի Ռաբբի տիտղոսը տուաւ, որ ժողովրդին ի պաշտօնէ ճաչցուած ուսուցիչներուն միայն կը տրուէր։ Յիսուս չէր գար այն դպրոցներէն, ուր օրէնքի վարդապետները կ'ուսուցանէին, այլ «Աստուածմէ» ինչպէս կ'ապացուցանէին իր հրաչքները, որոնք Աստուծոյ կարողութեամբ գործուեցան։

Հմր. 3։ Յիսուս պատասխանեց Նիկոդեմոսի խորհրդին մանաւանդ քան խօսքերուն։ Սա է իր պատասխանին նչանակութիւնը. «Աստուծոյ թագաւորութիւնը կարծածիդ պէս չէ։ Աչխարհային բարգաւաճման եւ յաղթութեան թագաւորութիւն չէ։ Չէ այնպիսի թագաւորութիւն մը, որու մէջ ամէն Հրեայ բաժին ունենայ իր ծննդեան իրաւամբ։ Հոգեւոր թագաւորութիւն է, եւ անոնք միայն կրնան հոն մանել, որոնք նոր ծննդեան մը նմանելու չափ մեծ փոփոխութիւն կը կրեն։

Հմր. 4։ Նիկոդեմոս իր զարմանքը եւ հաւատալու անկարողութիւնը կը յայտնէ։ Կը կարծէ թէ Յիսուս ֆիզիքական ծնունդ կ'ակնարկէ։ Կամ թերեւս խորհեցաւ թէ անհնար է բարոյապէս նորոգուիլ առանց միեւնոյն ժամանակ ֆիզիքապէս նորոգուելու։ Մարդ մը... ո՞ր ձեռագործ է։ Այս բառերէն յայտնի է թէ Քրիստոսի խօսքերը իր վրայ առաւ, կամ իրեն պատչաճեցուց։

Հմր. 5։ Ջուրէն ընդունէ։ Այս բառերով Յիսուս հաւանօրէն մկրտութիւն ուզեց ըսել։ Ոչ թէ արտաքին արարողութիւնը էական պայման է փրկութեան։ Հին վրայի աւազակին օրինակը կը հերքէ այդ տեսութիւնը։ Այլ թէ փարիսեցիները կը մերժէին Յովհաննու մկրտութիւնը, եւ Քրիստոս կ'ըսէ թէ պարտին ընդունիլ զայն, այսինքն ապաչխարութիւնը՝ որու արտաքին նչանակն էր մկրտութիւնը։ Ասով կ'ստանային անցեալ մեղքերու ներումը։ Սակայն վերստին ծննդեան մէջ արդիւնաւոր գործիչը Հոգին է, որ կը փոխէ կամքը եւ սրտին զգացումները։

Հմր. 6։ Մարմնէն։ Ասով կ'ակնարկուի բնական մարդը իր արդի ինկած վիճակով։ Այսպիսի ծնողներու զաւակը բնականապէս իրենց նման պիտի ըլլայ։ Բայց Հոգիէն ծնածը, այսինքն սրտին մէջ Հոգիին ներգործութեամբ գոյացածը, նոյն Հոգիին բնութեան հաղորդ պիտի ըլլայ։ Վերստին ծնունդն հետեւապէս հնարաւոր է։

Հմր. 7, 8։ Հոգին հովի կը նմանի։ Ձենք կրնար հովը տեսնել։ Բայց իր կատարած գործերէն գիտենք թէ կայ եւ թէ զօրութիւն է։ Նոյնպէս ընաւ չենք տեսներ Սուրբ Հոգին մեր մարմնաւոր զգայարաններով, բայց գիտենք թէ անոր զօրութիւնը ի գործ դրուած է վերստին ծնածներուն սիրտերուն ու կենցաղին մէջ։

Հմր. 9, 10։ Նիկոդեմոս, իբրեւ Հին Կտակարանի ուսուցիչ, զարմանալու չէր Քրիստոսի խօսքերուն վրայ։ Երեմ. Լ.Գ. 33, Եզեկ. Զ. 26, 27 եւ այլ նմանօրինակ համարներ նոյն բանը կը սորվեցնեն։

Հմր. 11։ Փրոֆ. Կոտէ կը կարծէ թէ Քհսուս յոգնակի դէմք գործածելով ինքզինք եւ իր աշակերտները կ'ակնարկէ։ Քհսուսի վարդապետութիւնը Հրեայ ռաբբիներու վարդապետութեան նման չէր։ Ան կը սորվեցնէր այն բաները, որոնց ստուգութիւնը որոշ կը տեսնէր իր հոգեւոր տեսողութեամբ։

Հմր. 12։ Երկրաւոր բաներէ։ Աւետ մեր Տէրը չուզեր ըսել այն բաները որոնք կրօնքի հետ բան չունէին։ Փրոֆ. Կոտէ սապէս կը մեկնաբանէ զայս. «Եթէ ձեզի այնպիսի բաներ ըսի, որոնց իրականութիւնը կրնաք նշմարել ձեր խիղճերուն դիմելով, ինչպէս պիտի հաւատաք երբ ձեզի երկինքի գաղտնիքները յայտնեմ, որոնց համար ուրիշ վկայ չունիք բայց միայն իմ խօսքս։» Մեր բարոյական պէտքերը երկրաւոր բաներու կարգէն պիտի ըլլային, այն պէտքերը լեցնելու համար Աստուծոյ պատրաստութիւնն ալ՝ երկնաւոր բաներուն կարգէն։

Հմր. 13։ Սոյն համարով Քրիստոս կ'ըսէ թէ միայն ինք ձեռնհաս է մեզի երկնաւոր բաներ յայտնել։ Ե՛րբ ելաւ ինք երկինք։ Փրոֆ. Կոտէ կ'ըսէ, Իր մկրտութեան ժամանակ։ Այն ատեն նայեցաւ երկինք եւ տեսաւ երկնային բաները։ Երկինք ինչպէս տեղ՝ նոյնպէս ալ վիճակ է։ Ըսելն մըրդոյ, որ երկինէն է։ Այս կը նշանակէ թէ մեր Տէրը, մինչ մարմնով երկրի վրայ էր, անդուլ հաղորդութիւն ունէր երկնից հետ։ Երկու կեանք կը վարէր, մին երկնից մէջ, միւսը երկրի վրայ։

Վերստին ծննդեան վարդապետութեամբ հասկընալու չենք թէ վերստին չծնած մէկը չէ կարող շատ բան ընել ազնիւ ու սիրուն։ Այլ թէ չէ կարող ի բնէ սիրել զԱստուած եւ անոր համար ապրիլ ինչպէս պարտի։ Չէ կարող բարոյապէս կատարեալ ըլլալ։ Չէ կարող ընել այն ամէն բաները զորոնք իր պարտքն է ընել։ Չէ կարող զերծ ըլլալ մեղքէ եւ դատապարտութենէ զոր մեղքը կը բերէ։

Հմր. 14, 15։ Նիկոդեմոս Մեսիային համար կ'ակնկալէր արքայական փառք ու պատիւ։ Քհսուս կ'ըսէ անոր թէ ինք պիտի բարձրանայ արդարեւ, սակայն խաչի վրայ եւ ոչ թէ գահու։ Իր սիրալիր անձնուրացութեամբ, տառնապով եւ չարչարանքով, զոր կրեց մարդոց հոգեւոր փրկութեան համար, չահեցաւ Քրիստոս իր փառաւոր դիրքը եւ իր հետեւողներուն սէրը եւ հաւատարիմ անձնուիրութիւնը։

Պղնձէ օձը կիզող օձերուն նմանութեամբ չինուեցաւ, բայց ինք անվնաս էր։ Թոյն չունէր։ Նմանապէս Քրիստոս ղրկուեցաւ «մեղանչական մարմինի նմանութեամբ,» բայց ինք մեղք չունէր։ «Մեզի համար մեղաւոր (մեղք)» սեպուեցաւ։ Իր փրկարար գործն ի գլուխ հանեց իր անձը պատրաստ ընելով, մեղաւորին տեղ կայնելով եւ անոր տեղ չարչարուելով։ Յածաւուած Իսրայէլացին բան մը ունէր ընելու։ Իր նեղութիւնը իր անհաւատութեան եւ ապստամբութեան հետեւանքն էր։ Ուստի պէտք էր որ հաւատար եւ իր վատահութիւնը յայտնէր պղնձէ օձին նայելով։ Այդ այնքան դիւրին գործ էր որ մեռնողն ալ կրնար ընել։ Նմանապէս մենք պէտք է որ Քրիստոսի նայինք։ Մեղքի մէջ անոնք կը կորսուին որոնք չեն նայիր անոր, կա՛մ չհաւատալով թէ կարող է փրկել, կա՛մ իրենց մեղքը սիրելով եւ անոր մահացու թոյնէն չիմարանալով։

Սխալ ուղղութիւն։ Նախորդ թիւի 9 երեսին առաջին սիւնակին վեցերորդ տողը սապէս պիտի կարդացուի. «այսինքն ըլլալ մանաւանդ քան աչխարհս մէջ։»

ԱՋԴԵՐ

Յառաջիկայ հինգշաբթի, Ծննդեան առթիւ, պաշտամունք պիտի կատարուի ժամը 3ին (Ը. Թ.) Կէտիկիւղեայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ։ Հրաւիրուած է քարոզել Վեր. Հէրպերտ Մ. Ալէն։

Յառաջիկայ կիրակի, Յունվ. 9/22, ժամը 9ին (Ը. Թ.), Սբ. Հաղորդութեան Խորհուրդը պիտի կատարուի Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ։ Սեղանին պիտի սպասաւորեն Վեր. Տր. Հ. Ս. Պարնըմ եւ Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։

Եղբայրներ եւ քոյրեր սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այս պաշտամունքներուն։

Հոգեբարձուներ
Լանկայէ Աւետ. Եկեղեցւոյն

Քրիստ. Ե. Ընկերակցութեան ազօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը ժամը 9½ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Տումգափու։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայթ-աղա. Կայս. հրամանի մը համաձայն Կ. պոլսոյ կալուածատուրքերը Ցունվ.է մինչեւ Փետր. վերջը պիտի հատուցուին 50 հնչուն դրամով, 50 ալ «սուրէթ»ով կամ «ակրկի»ով։ Ելեւմտական նոր տարիէն սկսեալ պիտի խափանուի այս դրութիւնը։ — Անգղիական այն նաւագործարանները, որոնց յանձնարարուած է վեց ծովամարտակրաւոյժ չինել ժամը 32ական մղոն արագութեամբ, ծրագիրները պատրաստած եւ կայս. պալատ մատուցած են։ — Հրամայուեցաւ լրացընել Անսալտօ նաւագործարանին կողմէ արքունի նաւարանին մէջ նորոգուող մարտանաւերուն այն պակասները, որոնք չեն նչանակուած անոնց չինութեան պայմանագրին մէջ։ — Ելեւմտական նախարարութեան ուսոյ արկղակալ Խալիտ պէյ Օսմ. կայսերական Պանքայի վերատեսուչ կարգուեցաւ, պահելով հանդերձ իր նախորդ պաշտօնը։ — Օսմ. կարմիր Մահիկի խորհուրդը, նկատելով թէ անբաւական է գումարը զոր ունի Օսմ. կայս. Պանքայի քով, որոշեց առ այժմ 10,000 ֆրանք ղրկել ծրնեվի կարմիր Խաչի կեդրոնական ընկերութեան ինպատ Ռուսիոյ եւ Շափոնի վիրաւոր եւ հիւանդ պատերազմիկներուն։

Նահանջներ. Պէյրութի մէջ յանձնաժողով մը կազմուած է արհեստագործական վարժարանին բացումը փութացնելու համար։ — Իզմիրի թերթերը կ'ըսեն թէ տեղւոյն բամբակի վաճառականները բամբակի գիներու վերջին տատանութիւններէն 60,000 ոսկիէն աւելի չահ ըրած են։ Այդ վաճառականներէն մին Ամերիկայի բամբակի առանձնակարգ վաճառականէ մը 657 բառով հեռագիր մը ընդունած է, որու համար 1,516 ֆրանք վճարուած է։ — Տէօյչէ Պանքի անօրէններէն Մ. Ֆինթ Հալէպ ուղեւորեցաւ Միջագետքի մէջ եւրեան հանուած քարիւղի հանքերը քննելու համար։ — Մեռեալ Ծովուն վրայ առ այժմ երկու նաւաձիգ չոգենաւ պիտի բանեցուի մաւունա քաշելու համար։ Այս ծովը Հիճազի երկաթուղիին Հայֆայի ճիւղին վրայ կը գտնուի։ — Անցեալ չորեքշաբթի Վանի մէջ հնոտախտ 9 դէպք եւ 10 մահ պատահած է, չաքաթ ալ չորս մահ։ Արտասովոր միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէս զի հաճարակը չփոխանցի էրզրումի հանդը եւ շրջակաները։ — Մանասթըրի նահանգին ապահովութիւնը ամրապնդելու համար որոշուած է որ գիւղերու բնակիչներ գիշերուան ժամը 1էն ետքը դուրս չելլեն, գիւղէ գիւղ երթալու համար ալ կանխաւ իմաց տան իշխանութիւններուն։ — Ինկիւրիւ կուսակալ Շէվկէտ փաշա կայս. բարեւներու արժանացաւ իր հաւատարմական ծառայութիւններուն համար։ — Որոշուած է քաղաքերել գաւառարտոյնները, որպէս զի չատնան Թուրքիոյ ոչխարները։ Ոչխարի տուրքէն առ այժմ կը գոյանայ 2 միլիոն ոսկի, եւ յոյս կայ զայն կրկնապատկելու։ — Հրամայուած է փութացնել Հիճազի երկաթուղիին վրայ յարմար տեղ մը հիւանդանոց բանալու գործը։ — Իզմիրի առողջապահական քննիչին զեկուցուած է Առողջապահական խորհուրդին հաղորդել բռնուած առնէտներուն քանակութիւնը, հականեխուած խաներուն եւ տուներուն թաղը եւ թիւը, նաեւ այսուհետեւ բռնուելու առնէտները մանրէաբանական գործողութեան ենթարկել եւ արդիւնքը տեղեկագրել։ — Պէյրութի Շէյխ Սաատ եւ Տէվիր գիւղերուն ծառերը եւ ցանքը 3,000 ոսկիի վնաս կրած են անձրեւներէն։ — Հանրային առողջապահութեան ընդհանուր քննիչ Պոնկովաքի վաչա մեռաւ։ — Փալանգայի կողմերը երեցած ասաղակախումբը ցիրուցան եղաւ ձեռամբ կայս. զօրաց, եւ միջոցներ ձեռք առնուեցան զանոնք ամբողջովին բնաջինջ ընելու համար։ — Գարամանի եւ Էրէյլիի երկաթուղիի կայարանները գիւղերու հետ կապակցող ճամբաներուն չինութիւնը յանձնառուներու պիտի թողուի նուազուրդով։ — Մաան Գաթրանի երկաթուղիին չինութիւնը ասարտած է, եւ իմաոյ յանձնման պաշտօնական գործողութիւնը պիտի կատարուի։ — Սէյտիքէօյի մէջ 20ի չափ տուներ փլած են անձրեւէն։ Ճուտմայի դաշտը ջրով ողողուած է։ Նազիլլիի Պէրէքէթլի գիւղը ամբողջովին ողողուած է ջրով, եւ բնակիչները իրենց տուները տեղերը թողուով Նազիլլի գացած են։ — Հալէպի կուսակալութեան զեկուցուած է թէ Պիրէճիքի ճամբուն չինութիւնը ընդարձակելու համար պէտք է չինութեան տուրքերու գանձումը ասելցնել եւ արդէն չինուածները հետզհետէ նորոգել ջանալ։ — Իզմիրի աղկանց Իտալական վարժարանին եօթը խանութները պիտի փլցուին եւ անոնց գետնին վրայ վարժարան մը պիտի կառուցուի կայս. հրամանով։ — Արքունական ծաւալման առջեւն առնելու նպատակով խոտիւ արգելուած է մորթի, ամրակի, եղջիւրի եւ նմանօրինակ իրերու տեղէ տեղ փոխադրութիւնը։ — Երբ Մարգահամարի պաշտօնեաներ իրենց գործը աւարտելով նոր թէզքերներ բաշխեն, ետ առնուածները երեք տեղէ պիտի եղծեն եւ այրեն։ Իսկ մայրաքաղաքին մէջ հաւաքուած հին թէզքերները Քաղաքապետութեան եւ Ոստիկանութեան նախարարութեան ու Մարգահամարի վարչութեան ներկայացուցիչներուն առջեւ պիտի ջնջուին։

Ալեքսայէ. Պրագիլիոյ Իտալական նախորդ Ընդհ. հիւպատոսը իմաոյ մայրաքաղաքս պիտի գայ նոյն պաշտօնով։ — Զեռնհան իշխանութիւնը ծանոյց, ուր որ անկ է, թէ այն տեղերը ուր վկայ-

եալ փաստաբան չգտնուիր՝ ոչ-վկայեալ փաստաբաններ կրնան գործածուիլ։ —Պետական Խորհրդին հրամայուած է նոր կանոնագիր մը պատրաստել տասանորդի տրոց վարձակալներուն երաչխաւորութեան եւ ի հարկին անոնց կալուածներուն եւ հողերուն, պարտքի փոխարէն, գրաւման եւ իւրացուցման համար։ —Սոֆիայի Բաղաքապետութիւնը Շաբաթեան տօնին 6,000 ֆրանք բաչխած է Քրիստոնեայ աղքատներու եւ 1,300 ֆրանք Հրեայ աղքատներու։ —Եգիպտոսի նոր ելեւմտական տոյժին մէջ 10,000 եգիպտական ոսկիի բարձրացուած է համաճարակներու դէմ գործածելի գումարը։ —Օսմ. երկիրներու յարդը եւ խարը գիտական դրութեամբ հականեխուելէ եւ Ամերիկեան մաքսային իշխանութիւններու կողմէ նշանակելի մասնաւոր տեղեր առնուազն երեք ամիս քառանթինայի ենթարկուելէ ետեւ պիտի ներմուծուին Ամերիկա։ —Բէօգէօ նաւագործարանին յանձնարարուած Օսմ. չորս ծովամրակրաձաններուն չինութեան պայմանագիրն ստորագրուեցաւ։ Նաւերը ժամը 28 մղոն արագութիւն պիտի ունենան եւ 22,500ական ոսկիի պիտի չինուին։ —Դրոշմաթղթի նոր կանոնագրին հրատարակութենէն առաջ մաքսատուններն հասած առեւտրական ապրանքներու վերաբերեալ թուղթերուն վրայ նոյն ապրանքներուն ժամանման թուականին կիրառուած կանոնագրին համաձայն դրոշմաթուղթ պիտի փակցուի։ —Սուէզի ջրանցին անցագինը 8½ ֆրանքէն 8 ֆրանքի իջեցուեցաւ։ —Երբ արգելուած իրեր մաքսանենգութեամբ Օսմ. ծովեզրներ ներածողներ ձերբակալուին, իրենց ձեռքը գըտնուած արգելեալ բաները պիտի գրաւուին։ Իրենք ալ ըստ կանոնի պիտի պատժուին։

Բաղ. Թղ. կը ցաւինք որ անցեալ շաբթու, մեր Ծոբելեանի թիւին պատրաստութեան համար սովորականէն ուելի ժամանակ տալու հարկին տակ, չյաջողեցանք ժամանակին թղթատարին հասցնել քանի մը տեղերու յատուկ ծրարները։ Այդպիսի տեղերու մեր ընթերցողներէն ներում կը խնդրենք։ —Շնորհակալութիւն կը յայտնենք Բիւզանդեանի, Մանր Էֆէեանի, Սուրհանդակի եւ Մաշկի խմբագրութիւններուն, որոնք թերթիս հանդէպ իրենց համակրութիւններն յայտնեցին իր յոբելեանին առիթով։ —Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Փրոֆ. Ալիքսան Պէզճեան եւ վեր. Ծարուեան Շէնհանեան ապաքինիլ սկսած են։ —Այս շաբթու կարապետ անուն երկամեայ տղեկ մը Գաղաքէօյէ պղտիկ տուփ մը ղրկեց իր քարոզչին։ Տուփը կը պարունակէր դրամական փոքրիկ նուէրները, զորոնք կարապետ իր մօրմէն եւ հօրմէն ընդունած էր լրացող տարւոյն մէջ։ Մօրը ձեռամբ գրուած քարտ մը փափաք կը յայտնէր որ տուփին պարունակութիւնը տարեգլխի առիթով աղքատ տղայոց բաժնուի կարապետի կողմէ։ Բարոզիչը տուփը բանալով գտաւ թէ պարունակութիւնն է 108 դահ. եւ հինգ փարա։ Արդ, աղքատ տղայոց կողմէ քարոզիչը նոր տարին կը չնորհաւորէ կարապետի, եւ ամէն ծնողաց կը յանձնարարէ այսպէս կանուխ բարեհաճութիւն սորվեցնել իրենց զաւակներուն։ —Արմաշի մէջ Բողոք. միայն մէկ տուն կայ, եւ վերջերս Բողոք. դրութեամբ առաջին պսակադրութիւնը կատարուեցաւ նոյն տան մէջ Մր. Ալէնի ձեռամբ։

Հայ Լոս. Թղ. կը գրուի թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Ռուսիոյ Ներքին գործերու նախարարութենէն խնդրած է Հայ Եկեղեցւոյ վերադարձնել Ռուս կառավարութեան կողմէ գրաւուած եկեղեցապատկան կալուածները։ —Կիւրիկիոյ կաթողիկոսը, Սիս ժամանելով, մեծ պատուով ընդունուեցաւ ժողովրդէն։ Երկու օր յետոյ կայսր. կառավարութեան կողմէ որոշուած մասնաւոր պաշտօնեաներ Սիսի վանքը գացին եւ նորոգման կարօտ տեղերը աչքէ անցուցին։ Նորոգման ծախքը 5,000 ոսկի ենթադրուած է։ —Եսիգուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին բժշկապետ Տր. Տաղաւարեան էֆ. հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն։

Աւետարանական հեռագրական Ցուսվ. 7 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100

Ցորեն, քաշը փր.		Բրնձ, զոյգ թիթեղ	
Անատոլու կարծր	34	Ռուս. Պոլսոյ համար	32½
» ընտիր	39–40	Շաքար, կենդինարը, դահ.	
Ալէր, պարկը, դահ.		Թրիէսթէ	123
Անատոլու գրբմա	66–73	Ռուսական	101
Օաեսա (Ա) 94–97, (Բ) 86–89, (Գ) 76–81		Սուրճ 100 ը 6½–7½ ոսկի	
Գարի, քաշը, փր.		Բրնձ, պարկը, դահ.	
Անատոլու Ա. 26½, Բ. 24½ Գ. 23		Եգիպտական	77
Թէֆթիկ, քաշը դահ.		Անգղիական	107
Էնկիւրի, եօզղատ	18–18½	Բրիզոն ֆրանք	42
Բաղդ, քաշը, դահ.		Լաքէ	
Անատոլու գըրբմա	6½–7	Սեւ Ծով, 100 քշը.	160–165
Բամբակ, քաշը,		Սէլանիկ »	225–230
Ատանա	5–5¼	Կոճղը, քաշը փր.	
Ազխան, Գարահիսար, Գալըքէսիր	100–102	Մէրսին	81½–82
		Սկեսօ »	
		Անատոլու	39–40

Դրամական. Դեկ. 30/12 Ցուսվ.

Օսմ. Միաց. Օ. Ո.	95 31	Ռուսմ. երկթղ. փր.	128
Մէճիտիյէ	108 06	Նաբոլէոն	87 18
Մէճալիք	102 20	Գրիմից	51 03
Մանր արծաթ	104 20	Անգղ. ոսկի	109 37
Ռուսիոյ բոլ	89 30	Մանէթ	8 60

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պոդերվլէ. Շաբթուան մէջ հասած թերթերը լիովին կը հաղորդեն Փորթ Արթհրրի անձնատուութեան պայմանագիրը։ Սակայն անցեալ չաբթուան կարեւորագոյն բոլոր յօդուածները հրատարակեցինք։ Յաւելուածաբար սա պայմանը դրուեցաւ որ Ռուս զինուորական եւ նաւային իշխանութիւնները պատրաստեն եւ Ճափոնի յանձնեն Փորթ Արթհրրի ամրութիւնները եւ անոնց իրաքանչիւրին դիրքը ցոյց տուող քարտէս մը, նաեւ ցամաքային եւ ծովային ականներու եւ ամէն ուրիշ վտանգաւոր բաներու տեղերը ցուցնող քարտէսներ։ Երեքշաբթի իշէչան եւ ուրիշ քանի մը բերդեր Ճափոնցիներուն յանձնուեցան իրրեւ երաշխաւորութիւն անձնատուութեան։ Երկու բանակներուն զինուորները սիրալիր կերպով իրարու հետ տեսնուեցան անձնատուութենէն ետեւ։ Ճափոնցիներուն բնութիւնն է դիւաբար կռուիլ ցորչափ պայքարը կը տեւէ, սակայն ամէն տարբերութիւններ անմիջապէս մոռնալ երբ պայքարը կ'ատարտի։ Հինգշաբթի Շթոսըլ եւ Նոմի զօրավարները տեսակցեցան Սուիչի գիւղին մէկ տան մէջ, ուր նախապէս բանակցութիւնները կատարուած էին անձնատուութեան պայմանագրին վրայ։ Սթենֆօրդի թղթակիցը կ'ըսէ թէ Զօր. Շթոսըլ իր կրած ահաւոր անկութեան ու ճնշման հետքերը կը ցուցնէ, բայց զուարթ էր եւ լաւ տրամադրութեան մէջ։ Երկու հրամանատարները մէկտեղ ճաշեցին եւ իրենց տեսակցութիւնը երկու ժամ տեւեց։ Զօր. Շթոսըլ իր ձիուն արագընթացութիւնը ցոյց տուաւ Զօր. Նոմիի, որ անոր պարանոցը չոյեց ի նշան իր հաւանութեան։ Ողջոյններու սիրալիր փոխանակութենէ մը ետեւ Զօր. Շթոսըլ Փորթ Արթհրը վերադարձաւ։ Զօր. Շթոսըլի դէմ պայրոյթի առժամեայ ղգացում մը արտայայտուեցաւ Ռուսական մարտանաւերը կործանելուն համար, վասն զի Ճափոնցիները կարծեցին թէ պատերազմական օրինաց հակառակ գործած էր։ Սակայն այդ բոլորը բանակցութիւններուն աւարտելէն առաջ կատարուած էր եւ զօրավարին ընթացքը օրինաւոր կը համարուի։ Մարտանաւերը պաշտօնապէս չեն քննուած Ճափոնցիներուն կողմէ։ Բայց կը կարծուի թէ անոնց վերի մասերը միայն քանդուած են Ռուսերէն։ Ներքին պայթուցիներու նշաններ չկան, եւ յոյս կայ թէ կարելի պիտի ըլլայ նաւերը նորոգել։ Ճափոնի Ծովային նախարարութիւնը ոմբակոծմամբ անգործածելի դարձած Ռուսական խոշոր նաւերէն զատ կը յիշէ 3 ծովամարակիր եւ 2 ծովամարակրահալած, զորոնք Ճափոնցիները ընկղմած են Ռուսերուն անձնատուութենէն առաջ։ Անձնատուր եղած պահապան զօրաց թիւը իսկզբան ենթադրուածէն աւելի է։ Բաց ի 15–16 հազար հիւանդէ եւ վիրաւորէ կային 32,207 հոգի, որոնց 4,145ը ոչ–պատերազմիկ։ Կային անոնց մէջ 8 զօրավար, 4 ծովակալ, եւ ուրիշ այլեւայլ աստիճանի 588 ցամաքային եւ 300 ծովային սպայ, 228 վիրաբոյժ եւ զինուորական ուրիշ պաշտօնատարներ, նաեւ 26,934 զինուոր եւ նաւազ։ Սպաներուն 441ը միայն պատուոյ խօսք տուած են այլեւս այս պատերազմին չմասնակցելու։ Միւսները կը նախընտրեն գերի մնալ Ճափոնցիներուն քով։ Գերի մնացողներուն մէջ կը գտնուին Ֆոք, Սմիրնով եւ Կարպարովօքի զօրավարները եւ Վիլկան ծովակալը։ Զօր. Շթոսըլ խոստացած է այլեւս չմասնակցիլ այս պատերազմին եւ Ռուսիա պիտի վերադառնայ Նակազաքիի ճամբով։ Պատերազմական գերիները Ճափոն պիտի փոխադրուին՝ որչափ կարելի է չուտով։ Երկուշաբթի վիրաւոր 1,000 Ռուս հասան Նակազաքի եւ հիւանդանոց դրուեցան։ Պաշարման միջոցին Ռուսերու կրած կորուստը 25,000 կը ներկայացուի, իսկ Ճափոնցիներունը 52,000։ Բայց չենք գիտեր թէ հաշիւները պաշտօնական են։ Սթենֆօրդի թղթակիցը, որ արտօնուած է Փորթ Արթհրրի ամրութիւններն այցելել, կ'ըսէ թէ արդի ժամանակներու պաշարման գործողութեան պարզած տեսարանը ահաւոր է։ Շուչիչանի եւ ականներով գործուած աւերման տեսիլն իսկ կը բաւէ, կ'ըսէ, սարսափ ազդել արիւդոյն սրտին։ Ամրոցը աւերակներու կոյտ է լոկ, որու ներքեւ թաղուեցան բերդապահները կենդանւոյն, կամ օդն հանուեցան։ Խրամներուն մէջ բազմաթիւ դիակներ կային, երկու տեղ ալ չատ օրեր առաջ իրենց պաշտօնին գլուխը սպաննուած մարդոց անճանաչելի մասերու կոյտեր։ Կ'ըսէ թէ անձնատուութեան առաջարկը հաճելի անակնկալ մը եղաւ Ճափոնցիներուն, որոնք կը կարծէին թէ պահապան զօրքերը դեռ աւելի պիտի դիմանային։ Բայց Թղթակիցը իր անձամբ տեսածներէն համոզուեցաւ թէ Ճափոնցիները իրենց վերջին զրաւումներով բերդաքաղաքին բանալին ձեռք անցուցած էին եւ թէ այլեւս դիմադրութիւն անօգուտ էր։ Զօր. Նոմիի վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ վերջին ամիսներու սարսափելի ճնշման տակ բաւական ծերացած կ'երեւի, բայց բերդաքաղաքին անձնատուութեան օրը կարծես տասը տարի երիտասարդացած էր։ Զօր. Նոմի ծնած է 1849 Նոյ.ին։ Փորթ Արթհրրի յանձման պաշտօնական գործողու-

թիւնը կիրակի կատարուեցաւ առանց ոեւէ անպատեհ միջադէպի։ Ճափոնական դրօշը պարզուեցաւ բոլոր ամրոցներուն վրայ։ Սակայն ռիրող վարակիչ համաճարակներուն պատճառով քաղաքը եւ ամրոցները նախ պիտի հականեխուին կատարելապէս եւ ապա պիտի գրաւուին յաղթականներէն։ Ճափոնցիները կ'ըսեն թէ բերդաքաղաքը վերստին պիտի ամրացուի կատարելապէս, զի այժմ գիտեն թէ ինչ էին անոր ակար կողմերը։ Անգղիական Անդրոմեդա չոգենաւին, որ դեղօրէ եւ ուրիշ պիտոյք կը տանէր, Ճափոնցիները թոյլ չտուին նաւահանգիստը մտնել, վասն զի դեռ վերցուած չեն Ռուսական ականները։ Պիտոյքները չընդունուեցան սա յայտնի պատճառով որ Ճափոնցիներն իրենքզրենք կարող կը համարին դարմանել հիւանդները եւ վիրաւորները, որոնց մեծամասնութիւնը Փորթ Արթհըր պիտի մնան, վասն զի չեն կրնար փոխադրուիլ։ Խաղաղութիւն չատ յուսալի չէ, եթէ պիտի հաւատանք Սբ. Փեթերբուրկի հեռագիրներուն, որոնք կը ծանուցանեն թէ նախարարներու խորհրդին մէջ որոշուած է նոր կորովով յառաջ վարել պատերազմը, 200 000 զինուոր ղրկել Զօր. Քուրոփաթքինի օգնութեան մինչեւ Փետր. վերջը եւ Սիպերիական կառավարին փոխադրութեան կարողութիւնը աւելցնել նոր տեսակ կառքերու ներմուծմամբ։ Ռուս թերթերէն ոմանք կը յորդորեն պատերազմը չարունակել։ Սվէնի կ'ըսէ, Ռուսիա յաղթական ելլելու է, նոյն իսկ եթէ հարկադրուի քանի մը տարի չարունակել պատերազմը։ Ուրիշ թերթեր խաղաղութեան պաշտպան կը կանգնին։ Նէյա Ժէյտ կ'ըսէ, Ռուսիա քաջասրտութիւնն ունենալու է պարտութիւն խոստովանելու եւ 400.000 մարդիկ խաղաղաւէտ աշխատութեան վերադարձնելու են։ Թէ' Լոնտոնի, թէ' Փարիզի մէջ ժողովներ պիտի գումարին միջնորդութեան ի նպաստ։ Կ'ըսուի թէ Ծովակալ Ռոժվէնսքիի նաւատորմին յետոյ դարձը որոշուած է։ Բայց կանխահաս կը Թուի այս։ Սակայն չկրնար նաւատորմը Մատակասքարի նաւահանգիստներուն մէջ մնալ առանց բռնաբարելու չեզոքութեան կանոնները։ Կա'մ չարունակելու է իր ճամբան, կա'մ ետ դառնալու է։ Վիլհելմ կայսրը Ճափոնի եւ Ռուսիոյ կառավարութիւններուն հաւանութիւնն առնելէ ետեւ Արժանիքի չքաղրամ տուաւ Նոճի եւ Շիմոսրլ զօրավարներուն։

Այլեայլ։ Սաստիկ ցուրտի լուրեր կու գան Եւրոպայի զանազան կողմերէն։ Ցրանսայի հարաւային մասին մէջ չատ տարիէ ի վեր այժմեանին չափ սաստիկ ցուրտ չէ տեսնուած։ Հսմիմատա հեռագիրներ հասած են Զուիցերիայէ, Սերպիայէ եւ ուրիշ երկիրներէ։ Նոյն լուրը կու գայ նաեւ Նիւ Եորքէ, ուր փոթորիկը փողոցներուն մէջ դիզած է ձիւնը եւ անցուդարձը խափանուած է։ — Կը ծանուցուի թէ դպրոցներու, գրատուններու եւ ուրիշ նպատակներու համար Մր. Քարնէկիի նուիրատուութիւններուն համագումարը կ'անցնի 6.600.000 Անգղ. ոսկին, որու երեք չորրորդը Միացեալ Նահանգներու մէջ գործածուած է։ — Սբ. Փեթերբուրկեան հեռագիրներով քանիցս ծանուցուեցաւ թէ Ռուսիոյ Ներքին գործերու նախարար Սվիաթոփոլք Միրսքի իշխանը հրաժարած է եւ Մ. որ վիճակ յաջորդած է։ Բայց այս լուրը կէթ կանխահաս է։ Դեռ այդպիսի բան չկայ, թէպէտ անհաւանական չէ որ ի մօտոյ տեղի ունենայ։ — Ամերիկեան կառավարութիւնը վճռեցուէլայի վերջնագիր մը տուաւ, որով կը պահանջէ որ վենեցուէլա կատարէ 1903ին ստանձնած իր յանձնառութիւնները, նաեւ հատուցում ընէ Ամերիկեան հպատակներու արտաքսման եւ ուրիշ անիրաւութիւններու համար։ Եթէ վենեցուէլա չհամակերպի Ամերիկեան պահանջումներուն, նաւային ոյժ մը պիտի ըլլայ վենեցուէլայի դէմ, եւ կարելի է որ Ամերիկեան զինուորներ արշաւեն Քարաքաս, վենեցուէլեան մայրաքաղաքը։ — Սթէյլիպրիճի մէջ (Անգղիա) երեսփոխանական ընտրութիւն մը կատարուեցաւ եւ ընդդիմադիր կուսակցութեան ընտրելին յաղողեցաւ գրեթէ հազար քուէի մեծամասնութեամբ։ Բսան տարիէ ի վեր Պահպանողականները, այսինքն արդի նախարարութեան կուսակցութիւնը, կը պահէին այս ատոր։ — Իտուրբտ թագաւորին եղբայրը, դուքս Քոնոթի, Լիզպոն ուղեւորեցաւ, ուր ժամանեց չարաթ եւ Քարլոս թագաւորն ու եղբայրը նաւային բազմաթիւ սպաներէ չրջապատուած ընդառաջ ելան անոր։ — Սբ. Փեթերբուրկի մէջ Զօր. Շիմոսրլ խստիւ կը քննադատուի՝ այլեւս այս պատերազմին չմասնակցելու խօսք տալուն համար։ Կ'ամբաստանուի նաեւ թէ դիտմամբ աննշան դիրքի կամ մութի մէջ պահած է ուրիշ սպաներ։ Պահապան զօրաց վկայութեամբ Զօր. Սմիրնով Զօր. Շիմոսրլէ աւելի կարեւոր դեր խաղացած է բերդաքաղաքին պաշտպանութեան մէջ, իսկ բուն առաջնորդն էր Զօր. Քոնտրաթէնքօ, որ սպանուեցաւ Ճափոնական յարձակման մը միջոցին։ — Կ'ըսուի թէ Պալթիկեան նաւատորմը Մատակասքարէ մեկնած եւ դէպ արեւելք գացած է Հնդկաց Ծովուն մէջ։ Հինգշաբթի նաւատորմին երրորդ բաժանումը մեկնեցաւ Փորթսայիտէ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ԱԶԳԱՅԻ ՊՕՍԱՅԵԱՆ
Ցինմանմղլար եօգուղու Ամերիգան խան